

80. ԽԱԶՔԱՐ, նույն գերեզմանատան մեջ. ստորին մասում 6 տող.

Ի ԹՈՁԱԵՍԻԱՐԻՓԿԱ

ՆԳՆԵՅԻԶԻԱՅ. ՍՐ

ԴՈՅԻՄՈՅՍՄԲԱՏԱԵ

ՀԱՍԱՆԱՈՐ

.

ՈՐԲԵՐԿՐՊԱԳԷԲ . .

.

Ի. Թ. Վ. Ի. Ն. : ՈՁԱ. (1232). ԵՍ ԽՍՐԻՓ ԿԱՆԳՆԵՑԻ
ՋԽԱԶԴԵՐՍՈ ՈՐԴՈՑ ԻՄՈՑ ՍՄԲԱՏԱ. ԵՒ ՀԱՍԱՆԱ.
ՈՐ . . . | . . | ՈՐԲ ԵՐԿՐՊԱԳԷԲ ԵՐԵՑԵՑԷԲ Ի ԳՄ:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 41.

81. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է վանքից արևմուտք. մնացել է ստորին մասը,
որտեղ և 3 տող.

Թ: ՈՂԵ: ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ ՅԻ ՇԻԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՍԱՆԱՅԵՍ ԳԵՒՈՐԳԿԱՆԿՆԵՅԻԶԻԱՅՍ
ԻՓԿՈՒԹԻՆ ՀՈԳՈՅԻՄՈՑ

ԹԻԻ. Ն. : ՈՂԵ. (1247). ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ՅԻՇ-
ԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍԱՆԱՅ ԵՍ ԳԵ[Ի]ՈՐԳ
ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՋԽԱԶՍ Ի ՓԿՈՒԹԻՆ ՀՈԳՈՑ
ԻՄՈՑ:

Մանթ. Գէորգ հնարավոր է Գէորգ կարգալ (Խմբ.),
Հրատ. Բարխուդարեանց, 189, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 42.

81ա. ԽԱԶՔԱՐ, Գանձասար տանող ճանապարհի ձախ կողմում, 5 տող.

ԹԻԻ. Ն. : ՈԿ. (1211). ԵՍ ՊԱՏՐՈՆԻԿ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՋԽԱԶՍ ՀՈԳՈՑ ԻՄՈՑ:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 41.

5. ԳԱՆՁԱՍԱՐԻ ՎԱՆՔ

XIII դարի սկզբից Արցախի և համայն Աղվանքի հոգևոր կենտրոն-կաթողիկոսարան
հանդիսացած այս նշանավոր վանքը գտնվում է պատմական խաչեն գավառում, խաչենագե-
տի վերին հոսանքի մոտ, Վանք գյուղի հանդեպ բարձրացող լեռնաբաղկի հարթ կատարին,
գյուղից մոտ երկու կիլոմետր հարավ-արևմուտք:

Վանքի Գանձասար անունը առաջացել է այն լեռնաբաղկի անունից, որի վրա գտնվում
է: Լեռնաբաղկին է արդյուն կոչվել, որովհետև նրա շերտերում կան արծաթի երակներ, որոնք
հնում արգլունահանվել են:

Գանձասարի վանքի ներկայումս կանգուն շենքերի մասին կան արձանագրական և մա-
տենագրական տեղեկություններ: Համաձայն այդ փաստերի, գլխավոր տաճարը հիմնարկվել է
Հասան Զալալ Դուլա իշխանի և իր մայր Խորիշահի կողմից՝ 1216թ., ավարտվել է 1238 թ.
և օծվել՝ 1240թ.: Սակայն նույն աղբյուրները մատնացույց են անում, որ վանքը հիմնարկվել
է նախկինում շինված մի այլ հուշարձանի տեղում, որը մինչև 1216թ. հանդիսացել է Զալալ-
յան իշխանական տոհմի գերեզմանատունը: Այս փաստը հաստատող հնագույն գրավոր աղբյուրը
հայոց Անանիա կաթողիկոսի «Յաղագս ապստամբութեան տանն աղուանից» գրությունն է.
ըստ որի 949թ. լուսավորչական և քաղկեդոնական վեճերը հարթելու նպատակով Անանիա
կաթողիկոսը խաչեն գավառում ժողով է գումարում՝ նշանավոր իշխանների և հոգևորական-
ների մասնակցությամբ: Պատգամավորների ցուցակում հիշատակված է նաև «Հալը Սարգիս»
Գանձասարում վանական¹, Ատ. Օրբելյանը այդ դեպքի նկարագրության մեջ վերոհիշյալ Սար-
գիս վանականին մեծարում է եկեղեցապետ կոչումով²: Գանձակեցին, որն իր «պատմու-
թեան» մեջ առանձին գլուխ է նվիրել Գանձասարի վանքի շինությունը, գրում է.

«Շինեաց եկեղեցի մի գեղեցկազարդ յօրինուածով, գմբեթարդ . . . ի վանքն, որ կոչի
Գանձասար . . . ի տեղի շիրմի իւրեանց»³:

¹ «Այրարատ», 1898, էջ 42 և 1897, էջ 134.

² «Պատմութիւն նահանգին Սիսական», արաբալ Ստեփաննոսի Օրբելյան արքեպիսկոպոսի, Թիֆլիս,
1911թ., էջ 279.

³ Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն հայոց, Երեան, 1961, էջ 269-270.

Ինչպես երևում է, Հասան Ջալալի օրոք շինված վանքը եղել է հին հուշարձանի տեղում, որից ոչ մի հետք չի պահպանվել: Բայց բակում և շրջակայքում մնացել են մի քանի խաչքարեր՝ թվագրված 1174, 1181 և 1202 տարիներով, որոնք իրական ապացույցներն են ներկա շենքերից առաջ աշտեղ դուռթույուն ունեցող վանական կյանքի և հուշարձանների:

Գանձասարի վանքը իր հոգևոր, քաղաքական ու մշակութային բարձր հեղինակության հասավ Հասան Ջալալի հովանավորություն շնորհիվ: Նա XIII դարում հալ իշխաններից ամենազորեղ ու հեղինակավորներից մեկն էր, որն աղբյուրների մեջ մեծարվում է «Ինքնակալ իշխանաց իշխան ափր խաչեցուն», «Քազաուր», իշխան խաչեցուն և ըռանայ, մեծ արքայ, Աղուանից արքայ, լնակաուր ինքնակալ Բարձր և մեծ Արցախական աշխարհի թագաւոր և ի յոգնասահման ցահանգի» և այլն բարձր տիտղոսներով:

Հասան Ջալալն իր նստոց-ապարանքը կառուցել էր վանքից ներքև՝ գետի աջ ափին, որի ափերակները մնում են մինչև այժմ էլ և կոչվում են Դարաբասներ:

Վալեիլով ալբ հեղինակավոր իշխանի հովանավորությունը, Գանձասարի վանքը շուտով դառնում է նաև Աղվանքի կաթողիկոսանիստը, որով և պայմանավորվում է նրա կատարած մեծ դերը մշակութային և քաղաքական կյանքում, մինչև XIX դարը:

ԴԱՆՁԱՍԱՐԻ ՎԱՆՔԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Ա. Տաճար, սբ. Հովնաթանես, հիմնադրված է 1216 թ. և ավարտված 1238 թ.: Իր դարաշրջանի հալ ճարտարապետական արվեստի ամենաակնառու կոթողներից է, իսկ զմբեթի, բեմի և ալլ մասերի զարդաքանդակների առատությունը ու վարպետությամբ՝ գրեթե եզակի... Տաճարն ընդարձակ է և բարձր՝ ներսի չորս անկյուններում կրկնահարկ խորաններով. կենտրոնագմբեթ է և վեհատեսիլ, իր բարձրադիր դիրքի շնորհիվ տեսանելի է շատ հեռվից:

Բ. Գավիթ. կցված է տաճարին արևմուտքից. հիմնարկվել է տաճարի կառուցումից հետո և ավարտվել 1261 թ.: Հասան Ջալալի, իր ամուսին Մամքանի և որդիների կողմից: Գավիթը ևս իր դարաշրջանի լավագույն հուշարձաններից մեկն է:

Գավթում են թաղված իշխաններ և բարձրաստիճան հոգևորականներ: Հետագայում բազմից բերված մի քանի խաչքարեր հենված են ներսի պատերին:

Շնորհիվ այն հանգամանքի, որ Գանձասարի վանքում մինչև դարասկիզբը ապրել են մարդիկ և խնամել այն, այժմ թե՛ տաճարը և թե՛ գավիթը շեն են ու կանգուն: Համաձայն վանքի պատերին պահպանված արձանագրությունների, տաճարի և գավթի ծածկը նորոգվել է 1781թ. Թալիշի Մեհիք Հովսեփի որդու Ապալ Ուղարաշի կողմից: Այն վերանորոգվել է նաև 1851 թվականին: Վերջին անգամ ծածկը փոխվել է 1907թ.:

Բակ. շրջափակված է քարե բարձր պարիսպներով, որն ունի երեք դարպաս՝ հարավից, արևմուտքից և արևելքից. կենտրոնում տաճարն ու գավիթն են, իսկ հյուսիսային և մասամբ արևելյան պարիսպների տակ՝ միաբանների խցերը և տնտեսական շենքերը: Այդ շենքերի թե՛ պատերի մեջ՝ շինության ժամանակ և թե՛ նրանց ներսում՝ հետագայում հավաքվել են խաչքարերը և նրանց բեկորները, որոնցից մի քանիսի վրա կան արձանագրություններ:

Տաճարի և գավթի հյուսիսային պատերի տակ պահպանվել է միաբանների գերեզմանոցը՝ բազմաթիվ տապանաքարերով և մի քանի խաչքարեր:

Շրջակայք. պարսպից դուրս, հարավային կողմում տարածված է հին և ընդարձակ գերեզմանատուն, ուր կան արձանագրված խաչքարեր, հետագայում գլուղական գերեզմանատան է վերածվել:

Այս գերեզմանատան մեջ կանգուն պահպանվել է քառակուսի հատակագիծ ունեցող մի ընդարձակ դահլիճ, սրբատաշ քարերով շինված և թաղածածկ. սա քարակերտ հազարաշենի մի լավագույն նմուշ է: Անկասկած, այս դահլիճը վանքի հյուրատունն է եղել ուխտավորների համար:

Վանքից գլուղ տանող ճանապարհին, մոտ 200 մետր հեռու՝ անտառի մեջ, ճանապարհի ձախ եզրին, ժամանակին կանգնեցված է եղել մի գեղաքանդակ խաչքար, որն այժմ տապալված և ջարդված է. իրենց տեղում են պատվանդանը և խաչքարի ստորին մասը: Հավաքելով և միացնելով բեկորները՝ հնարավոր եղավ արձանագրության հիմնական մասը վերականգնել:

Պարզվեց. որ այն կանգնեցրել է 1241 թ. մեծ կողմանց եպիսկոպոսը: Սրա մոտ ծառին հենած կա մի փոքրիկ խաչքար ևս՝ Արև տիկնոջ հիշատակագրով: Այս վայրը տեղացիներն անվանում են Եփեթի խաչ, որը հավանորեն Եփեթեթի խաչն շնանակութունն ունի:

Գանձասարի վանքի արձանագրութունների մեծագույն մասը գրված է վարպետ գրիչների ձեռքով և համարյա նույն ոճով՝ կանոնավոր դասավորությամբ և գեղատառ: Մշակութային կյանքը անընդհատ շարունակվելով, հաջորդաբար նորերին է փոխանցել նաև գրչության տեխնիկայի վարպետութունը՝ հարկավ տարբեր դարերի տառաձևերի արտահայտությամբ:

Դավիթը շինված է տարբեր որակի քարերից, թերևս, մասամբ նախապես գոլութուն ունեցող շենքի: Քարերի մի մասը փխրուն լինելու հետևանքով ենթարկվել են հողմահարման, որով և վնասվել են արձանագրութունները. մի մասն էլ ձածկվել է անձրևաջրի հետ հոսած կրային շերտով, որը հետևանք է անորակ նորոգումների:

Ներկա ժողովածուն ամփոփում է Գանձասարի վանքից ու շրջապատից հավաքված 133 արձանագրութուն, որոնցից 87-ը հրատարակվել են նախկինում, 46 արձանագրութուն հրատարակվում է առաջին անգամ:

Հ. Օրբելու Գանձասարի վանքի հայերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ հրատարակած ժողովածուի 87 արձանագրութուններից 40-ը հրատարակված են եղել նախկին հրատարակիչների կողմից (Մ. Բարխուդարյանց, Ս. Զալալյանց և Հ. Շահխաթունյանց):

82. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատին, պատուհանի երկու կողմերում. ներքուստ 27 տող.

ՅԱՆՈՒՆ ՄԲ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆ՝ ՀԱԻՐ ԵՒ ՈՐԴՈ ԵՒ ՀՈԳՈՑՆ ՍՐԲՈ ԱՅՈՒ ԴԻՐ ԱՐՁԱՆԻ Է ԶՐՈՒ ՏՎԻՂ ԵՍ, ՆՈՒԱՍՏ ԾԱՌԱՍ ԱՅ. ԶԱԼԱԼ ԴԱԽԼԱՅ ՀԱՍԱՆ, ՈՐԴԻ ՎԱԽՏԱՆԴԱ, ԹՈՌՆ ՄԵԾԻՆՂ ՀԱՍԱՆԱ, ԲՆԱԿԱԽՈՐ ԻՆՔՆԱԿԱԼ ԲԱՐՁՐ ԵՒ ՄԵԾ ԱՐՑԱԽԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ, ԻՆՔՆԱԿԱԼՂ ԽՄԱՆԲԵՐԳԻ, ՅՈՔՆԱՍՍԱՄԱՆ ՆԱՀԱՆԴԱԲ: ԶԻ ՀԱՅՐ ԻՄ ԻՂ ՎԱԽՃԱՆ ԿԵՆԱՑ ԵԼԻՑ ԻՐ ԱՍՏԵԱՑՍ ԱՆԴԱՐՁ ԿՏԱԿԻ ՀԱՍՏԱՏԵԱՑ ԻՆՁ ԵՒ ՄԱԻՐՆ ԻՄ ԽՈՐԻՇԱՀԻ, ՈՐ ԷՐԼ ԴՈՒՍՏՐ ՄԵԾ ԻՇԽԱՆԱՑ ԻՇԽԱՆԻՆ ՍԱՐԳՍԻՂ ԶԻ ՇԻՆԵՍՑՈՒՔ ԵԿԵՂԵՑԻ Ի ԴԵՐԵՋ/ՄԱՆԱՏԱՆ ՀԱՐՑ ՄԵՐՈՑ Ի ԳԱՆՁԱՍԱՐ, ԶՈՐ ՍԿՍԵԼԱՂ ՄԵՐ :ՈԿԵ: (1216) ԹՎԻՆ ՀԱՅՈՑ ԱԻԳՆՈՒԹԲ. ԲԱՐԵՐԱՐԻՆ ԵՒ Ի ԽՓԵԼ ԼՈՒՍԱՄՏԻՆ ԱՐԵԻԵԼԻՑ ՄԱՅՐՆ ԻՄ ԿՐԱԻՆԱԽՈՐԵԱԼ ԶՈԳԱԻ ԹԵՐՈՒՍԱՂԵՄ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԵՒ ԱՆԴԷՆ Ի ԴՐԱՆ ՅԱՐՈՒԹԷ. ԽԱՐԱՋԱՂԱՆԱԶԳԵԱՑ ԶԳՆՈՒԹԲ. ԲԱՋՄԱՄԵԱՂ ԺՈՒԺԿԱԼՈՒԹԲ. ՀԱՆԳԵԱԻ Ի ԲՈՂ. ԼՈՒՍՈ ՎԿԱՈՒԹԲ. ԵՒ ԱՆԴԷՆ ՊԱՀԵՑԱԻ: ԻՍԿ ՄԵՐ ԶԲԱՂՄԱ. ԾՈՒՓ ԿԻՐՍ ԿԵՆՑԱՂՈՑՍ Ի ՄՏԻ ԵԴԵԱԼ ՓՈՑԹ ԳՈՐԾՈ ԱՐԱՐԵԱԼ ԱԽԱՐՏՈՒՄՆ ԵՂԵԻ ՇՆՈՐՀԱԻՔ ՈՂՈՐՄՈՒԹԲ. ԱՄԵՆԱՑԳՈՒԹ ՏՆ. :ՈՁԷ: (1238) ԹՎԻ. ԳԱԻՏԵԻՐԵԱԼ ԱՄԵՆԱՂԱՆ ՁԵԻՈՎ, ՊԱՏԿԵՐԱՋԱՆ, ՅԱԻՐԻՆԱԿԵՐՏ, ԳՄԲԵԹԱՐԴ ԲՅԱԻՐԻՆՈՒԾԱԲ: ՅԱՐԻԺԱՐՈՒԹԷ. ԿԱՍԱՑ ՄԵՐՈՑ, ՈՐՊԷՍ ՏԵՍԱՆԷ ԱԾ. ՀՈԳԱՑԱՔ ԶՊԷՍ ՄԻԱԲԱՆԻՑՍ ԳԵՂՈՐԴԱՅՍ ՍԱՁԵՂ, ՀԱՐՁԱՆՏՈՒՍ, ԲՈՒՐՔՈՁՆ. :Ա: ԼՈՒԾ ԽԱՁԻՆԱՁՈՐ ՆՈՐԱՇԻՆԿԱՆՂ ԳԵՏՆ, ԱՑԳԵՍՏԱՆՍ ԵՂԼԳԵՆԳՆԻՂ ԶՈՐ ԻՄ ՀԱՅՐՆ Է ՏՎԵԼ ՍԱՀԱԿԱՑՆ ՓՈՒՐԿԱԴՈ ՈԳՈՑՆ. ԱՐԾԱԹԵՆԻՍՆ, ՈՐ ԵՍ ՏՎԻ ԽԱՁԱԲ, ԴՐԱՆԱԲ, ՄԱՍԱՄԲ, ՆՇԽԱՐԱԲ ՊԱՏՈՒԿԱՆ ԵՒ ԶՈՒԼԱԾՈՒ ԱՄԵՆԱՑՆ, ՍՊԱՍՈՒՑ ԵՒ ՀԱՆԴԵՐՁ ԵՐԵԻԵԼԻ ԶԱՐԴԻԲԻՔ Ի ՓԱՌՍ ՔԻ. ԱՅ. ՄԵՐՈ. ԵՒ ԱՄՏՈՒԾՈՂ Ի ՄԵՐ ՅԻՇԽԱՆՈՒԹԷ. ԵԿԵՂԵՑԻՔՍ ԱՋԱՏ ԵՆ: ԿԱՄԱԻ ՏՐ. ՎԱՐԴԱՆԱ, ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՄԲ. ՈՒԽՏԻՍ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆԻՑՍ ԳՐԵՑԱՔԼ ԺԱՄ ԶԱԽԱԳ ՍԵՂԱՆՆ ԲՈՒՐ ՏԱՐԻՆ ՄԵՋ ԵՒ ԶԱՅԼ ԱՄԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻՔՍ ԶԱՏԻԿՆ ԻՐ ԶՐԱԳԱԼՈՒՑՈՎՆ ԻՄ ՀԱԻՐՆ ԷՂ ՎԱԽՏԱՆԴԱ. ԱԾԱԾՆԻՆ :Դ: ԱԻՐՆ

[illegible]

իմ մտերն հորինածն էի ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԻՒՐ ՃՐԱԳԱԼՈՒՑՈՎ՝ ԻՄ ԵՂԲԱԻՐՆ
 ԶԱՔԱՐԷԻ, ԱԻԱԳ ՍԵՂԱՆՆ ՈՐ ԻՄ Է ՅԱԾԱԾՆԷՆ ՄԻՆՁ Ի ԽԱԶՆ՝ ԻՄ ՊԱՊԻՆ
 ՀԱՍԱՆԱ. ՅԻՍՆԱԿԱՄՏԷՆ ՄԻՆՁ Ի ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ. ՄԱՄՔԱՆԱՅ՝ ԻՄ ԿԵՆԱԿՑԻՆ.
 ԶՈՒԹԱԻՐԱԻՐՈՅ ԵԼԻՑՆ ՄԻՆՁ ԱՌԱՋԱԻՐՆ՝ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԱՆՅԻՇԱՏԱԿԱՑ.
 ԲԱՐԻԿԵՆԴԱՆԻՆ :Ա: ՇՍԲԱԹՆ՝ ԻՄ ԵՂԲԱԻՐՆ՝ ԴԱԻԼԻՆ. :Ա: ՇԱԲԱԹՆ ԻՄ
 ԲՈՒԵՐՆ՝ ՄՍՐԻՆՈ. ԱՂՈՒՀԱՑԻՑ ՇԱԲԱԹ ԿԻՐԱԿԷՔՆ՝ ԻՄ ԵՂԲԱԻՐՆ՝ ԻՎԱՆԷԻՆ.
 ԶԱՏԿԷՆ՝ ՄԻՆՁ ՅԱԾԱԾԻՆՆ ԵԻ Ի ԽԱԶՆ ՄԻՆՁ ՅԻՍՆԱԿԱՍ ՈՒՏՆ ԻՆՁ՝ ՀԱՍԱՆԱ:
 ԱԻՐՀՆԵՑՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՍ :ՈՁԹ: (1240) ԴՈՒԻՆ՝ Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵ. ՏՆ. ՆԵՐ-
 ՍԻՍԻ ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ: ՀԱՍՏԱՏ Է ԳԻՐՍ ԿԱՄԱԻՆ ԴԱՅ:ՈՎ՝ ՀԱԿԱՍԱ-
 ԿԻ ՈՍՈՒՆ ՆՈՐԱ ԱԾ. Է ԵԻ ԻՒՐ ՍՈՒՐԲԵ:
 ՍՆՏՈՆԻ ՏԱԻՆԻՆ :Ա: ԱԻՐ ԺԱՄ ՅՈՎԱՍՍԲ ՄԻԱԿԵՑԻՆ Է ԿԱՄԱԻՆ ՄԵԻԾԻՆ
 ՀԱՍԱՆԱ:

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 371—372, Ջալալեանց, I, 183—184, Բարխուդարեանց, 173—174, Գանձասարայ
 եւ Հաւոցպոկոյ արձանագրութիւնք, ժողովեաց եւ ի լոյս ածելոյ պատրաստեաց Յովսէփ Օրբէլի, Պարոգրադ,
 1919, էջ 4.
 Լուսակ. 23 (մի մասը):

83. ՏԱՃԱՐ, բեմի քանդակադարդ ճակատի քիվի տակ. 1 տող.

ՌԲԵՆ ԿԻՐԱՅԱՆԷՆԻ ԱԾԱԶԱՐԱՐՈՒՄԵԱՆԻ 3ԱԶ ՀԱՍԱՆՈՐԴԻՎԱԾԱՆԻ ՅԻՇԵՇԷԲԻՍԻՅԱՐԱԻՍԱԶԵՐԱՎԱՐԱՐՆ
 ՈՐԻՔ ԵՐԿԻՐՊԱԳԱՆԷՔ ԱԾԱԶԱՐԴԻ ՍՐԲՈ ՍԵՂԱՆՈՅՍ ԶՀԱՍԱՆ ԶՈՐԴԻ ՎԱԽՏԱՆ-
 ԴԱ ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՍԲ. ՅԱՂԱԹՍ ԶԵՐ ԱՂԱԶԵՄՔ:

Մանոք. Դրված է շինութեան ընթացքում, ժամանակակից է նախորդին:

Հրատ. Է. Օրբէլի, նշվ. ժող., էջ 3.
 Լուսակ. 24

84. ՏԱՃԱՐ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ (դավթի
 մեջ). 17 տող.

ՈՒՐՆ:ՉԹԷ-

ԿԱՄԱՎՆԱՏԵՆԱԿԱԼԷԱՅԵՍ

ԱՅՍՈՐԴԻՎԱԾԱՆԳԱԿՈՂՆԱԿԱԱ

- ՅԱԻԱՅԷԻԱՄՈՒՍԻՆԻՄԱՄԲԱՆՈՐՆԲԱՆՈՅ

ՈԱԳԱԻՐ--ԵԻՀԱՐԱԶԱՏՈՐԴԻՆԻՄԱՐԱԲԱԿԻԲԱ

ՆԷ ՅԵՏԿԱՏԱՐՄԱՆԵԿԷՂԷՅՅՍԿԻՄԱՐԻԵՅԱՔԺԱՄԱՏ

ՈԲԵԷԲԱԶՈՒՄԱՇԻԱՏՈՒՑԵԱՄԲԱՐՄԱՐՄԵՅԱԶՈՐԱԼ

ՀԱՅՑԵՄԱՆՄՈՐ--ՅԻՇԵԼՅԱՂԱԻՌԱԶԵՐԲՈՐԲՐԵՆԾԵՆԻ

ՉՄՈՒՄԵՆԻ--ՉԱՐԵԳԱՐՈՎԷՉԾՈՒՆՅԻՐՍՍԿՄԱՆՈՎ

ԴԱՐՁԵԻ---ՍԱՐԱԲԱԿՍԸՆԾԱԵՑԻՅ ԱԻԺԱՐՈՒԹԲ

ՈՍԿԵՏՈՒՔԱԷՏԱՆԵԳԱՏՈՒԿԱՄԲՆՇԱՆՉԱՆՉԲՐԻՍՏԱՓՈՐՆԵԻ

ՉՄԵՐՀԱՅՐԵՆԻՀԱՐԱԲԱԿՈՒՆՉԲԼԻՆԻԻՐԱՀՄԱՆՈՎԷԻՍԱ

ՀՄԱՆԵՑԻՉԵՍԶԻ:ԷԱԻԲԷՐՂԱՏԱՐԱԳԵԼՉԲՄԵԻԹԷՄԱԴԱԻ

ԱՆՈՐՀԱՆԵԼՔԱՆԱՓԱՌԱՅՆ ԱՅՄԱՀՈՎԵԿԵՆԱԲԷՆՈՒԱԾ

ԷԷԻՅԻՀԱՏԱԿՆՈՐԱՄԻՅԻՇԵՍՑԻԱՌԱՋԻԱՅԷԻԹԵՄԱՀՄԵԴԱԿ

ԱՆՈՐՁՀՈՂՆՀԱՆԷՅԱՅՍԵԿԷՅՈՅՍԱՌԱՀԱՍԱՐԱԿՆՉՈՒԱԾԷԱՅ

ՄԱՐԳԱՐԷԻՅՆ

Թիին :ՁԺ: (1261) ԷլՐյ. ԿԱՄԱՎՆ ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՁԻԱԼԱԼ ԴԱԻԼԱՅՍ, ՈՐԴԻ ՎԱԽՏԱՆԳԱ, ԿՈՂՍՆԱԿԱԼ ԱՐԻՑԱԽԱՅ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՄԱՄՔԱՆ, ԹՈՌՆ ԲԱՂՈՒՑ ԹԱԳԱՌՈՐԻՆ ԵՒ ՀԱՐԱՋԱՏ ՈՐԴԻՆ ԻՄ ԱԹԱԲԱԿ ԻԻԱՆԷ՝ ՅԵՏ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՑԱ ՀԻՄՆԱՐԿԵՑԱՔ ԶԺԱՄԱՏՈՒՆՄԻ, ԵՒ ԲԱՋՈՒՄ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ԱԻԱՐՏԵՑԱԻ. ՋՈՐ ԱՆՏՈՒԾՈՂՎ ՀԱՅՑԵՄ ԱՆՄՈՐԱՅ՝ ՅԻՇԵԼ ՅԱՂԱԻԹՍ ՁԵՐ: ՓՈՔՐ ԸՆԾԷ ՏՎԻ ՉՍՈՒՌ ՏԵՂՆ ԻՒՐԻ ՉԱՐԵՔԴԱՐՈՎՆ ՋՃՐ-ՌԱՆՑ ԻՒՐ ՍԱՀՄԱՆՈՎ: ԴԱՐՁԵՄԱԼ ԵՒ ԵՍ ԱԹԱԲԱԿ ՐՆԾԱԵՑԻ ՅԱԻԺԱՐՈՒ-ԹՐԲ. ՈՍԿԵՏՈՒՓ ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ՍԲ. ՆՇԱՆ ՉՔՐԻՍՏԱՓՈՐՆ ԵՒ ՋՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՐԱԻԱԿՈՒՆ ՋԲԼՐԻՆ ԻՒՐ ՍԱՀՄԱՆՈՎՆ. ԵՒ ՍԱՀՄԱՆԵՑԻ ՋԽԱՋԻ :Բ: ԱԻԲԷՔՆ ՊԱՏԱՐԱԳԵԼ ՉՔՍ: ԵՒ ԹԷ ՔՐԻՍՏՈՍԱԴԱԻԱՆ ՈՔ ՀԱՆԵԼ ՋԱՆԱ՝ Ի ՓԱՌԱՑՆ ԱՅ. ՄԱՀՈՎ ԵՒ ԿԵՆԱԻՔ ՆՁՈՎԱԾ Է ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿ ՆՈՐԱ ՄԻ ՅԻՇԵՍԻ ԱՌԱՋԻ ԱՅ. ԵՒ ԹԷ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՈՔ ՋՀՈՂՆ ՀԱՆԷ ՅԱՅՍ ԵԿԵ-ՂԵՑՈՑԱ՝ ԱՌՀԱՍՄԱՐԱԿ ՆՁՈՎԱԾ Է ԱՅ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑՆ:

Ծանոթ. Հրատարակիչները առաջին տողը գրել են ԹՈՒԻՆ ՉԾԵ ԿԱՄ ՉԺԵ. սխալ է, որովհետև Ջալալ Դալիկն մեռել է 1261 թ.:

Ծ-րդ տողի վերջում հրատարակիչները բռնեց անունից առաջ չունեն ԱԹԱԲԱԿ:

Ց-րդ տողում անմոռաց բառը գրված է ԱՆՄՈՐԱՅ, նույնտեղ ընծեց տվի կապակցություն մեջ հավանաբար զրիչը բաց է թողել Ա տառը. այդ դեպքում կվերծանվեր ԸՆԾԱ Էտվի: Գծագրություն մեջ կետերով և գծիկներով նշված տեղերը ոչ թե ջարդված, այլ ծածկված են կրով:

Հրատ. Շահխաթունեանց, II, 373—373: Ջալալեանց, I, 186: Բարխուդարեանց, 174—175: Ն. Օրբելի, նշվ. ժող. էջ 8, որտեղ կողմնակալ՝ վերծանված է կողմանի ցա:

85. ՏԱՀԱՐ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, դավթի մեջ. 8 տող.

..... ՈՒԹԵՀԱԲԵԻՐ

ԴՈՒԵԿՈԳՈՅՆ ՄԲՈՒՍՆՈՒՍԱՆԱԻՆԷԻՄԱՄԱԻԱԹՈՒ

ՆՍԴՈՒՍԲՐԻՆԲՆԱԿԱԼԻՇԻԱՆԱՅԻՇԻԱՆԻՆ ՋԱԼԱԼԴԱԲԼԱՀԱՄԱՆ..

ՏՆԻԱՋԻՆՈՒԲԱՐԷՊԱՇՏԱԲԻՐՈՅՈՅՏԱԲԱՆԻՆԵԻԱՅՈՒՍԻՆ.....

ԲՈՆԻՆՈՒՅԵԿԻՆԵԿԻՅԵԾՅՈՒՍՈՒԼԻՍԲՈՒՍԱԳԱՆՋԱՄԱՐԱԷ-ՈՐԴԻՆԴԼ-

ԻՏԱՆԳԵԽՈՒՄՈՍԱՅԱՆԴԱՄՉԱՐԴԱԼԱՌԻՆՏԱԲԻՆՉԱԷՆԵԿԵՆԵՅ--

ՊԱՏԱԹԵՆԲԱՆԵՍԿԵՆԴԱՆԵԻՋԱՐԻՆԴԿԵԻՏԵԽԻՏԵՐԿԱՏԱԷՆԵՅԵՏԻ

ԵՓՈՒՄԱՆԻՆՉԱՏԱԷՆԿԱՏԱՐԱՆԲՆԱԲՆԻՆՉԱՅ:ԹՎԻՍ:Չ:Ի:Թ: Է

ԹԱՆՈՒՆ ՍԲ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԱԻՐ ԵՒ ՈՐԴՈՒՆ ԵՒ ՀՈԳՈՑՆ ՍՐԲՈ ԵՍ ՆՈՒ-ՐԱՍՏ ԱՂԱԽԻՆ ՔԻ. ՄԱՄԱԽԱԹՈՒՆՍ, ԴՈՒՍՏՐ ԻՆՔՆԱԿԱԼ ԻՇԽԱՆԱՑ ԻՇԽԱՑ ՆԻՆ ՋԱԼԱԼ ԴԱԻԼԱ ՀԱՍԱՆՄԱՂ, ՏՆ. ԽԱՋԻՆՈ ԵՒ ԲԱՐԷՊԱՇՏ ՄԱԻՐ ԻՄՈ-ՄԱՄՔԱՆԻՆ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՊԱՂՐՈՆԻՆ ՈՒՄԵԿԻՆ, ԵԿԻ ՄԵԾ ՅՈՒՍՈՎ Ի ՍԲ ՈՒԽՏՍ ԳԱՆՋԱՍԱՐԱ ԵՄ ԵՒ՝ ՈՐԴԻ ԻՄ ՎՐԱՂԽՏԱՆԳ ԵՒ ՍՈՔԱ ԽՈՍՏԱՑԱՆ ԺԱՄ ՋՎԱՐԴԱՎԱՌԻՆ. ՏԱԻՆԻՆ ՋԱՄԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻՔՍՂ ՊԱՏԱՐԱԳՆ. ՔԱՆԻ ԵՍ ԿԵՆԴԱՆԻ ԵՄ ՋԺԱՄՆ ԻՄ ՀԱԻՐՆ ԵՒ ԻՄ ՄԱԻՐՆ ԿԱՏԱՐԵՆ ԵՒ ՅԵՏ ԻՄ ՓՈԽՄԱՆ՝ ԻՆՁ ԿԱՏԱՐԵՆ. ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ. :ԹՎԻՍ:ՋԻԹ: (1280) Է:

Ծանոթ. Կուրից ծծվող ջուրը ամբողջ արձանագրությունը ծածկել է կրի շերտով, գրերի թույլ հետքերն են երևում միայն, տեղ-տեղ էլ իսպառ աննկատ են:

Հրատ. Շահխաթունեանց, II, 373: Ջալալեանց, I, 186: Ն. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 8

86. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի կենտրոնական կամարի ստորին մասում,
արտաքուստ. 4 տող.

ԹՎԳԴ: ԻՆԽԱ ՈՒ
ԹԵՏԵՏԻՎԱԷԷՍՄԻԿՈՍՄ
ԿԴԴԵՏՓԱՓԷԱԼԷԳԳՆԵՅԻ
ԶԶԱՆԿԱԿԱՆԻՍՄԵՆ-Խ ՍԲԵՐԻԻՏ

ԹՎԻՆ՝ :ՊԺ: (1361). ԻՇԽԱՆՈՒԹԲ. ՄԵԾԻՆ ԻՎԱՆԷԻ ԵՍ ՏՐԿՈՍՏԱՆԳ ՄԵԾ
ՓԱՒԱՒԱՆԱԽԹ ԳՆԵՑԻՂ ԶԶԱՆԿԱԿԱՆԻՍՄԻՂ ՍԲ. ՈՒԽՐՏՍՐ ԲԵՐԻ ԻՄ . . .
Մանոթ. Ձի ավարտված:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 177—178, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 9,
Լուսանկ. 25

87. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին, արտաքուստ. 6 տող.

ԵՍԱՆԱՐԺ
ԱՆՏԻՐ
ԱՅՈՒՍՈՒ
ՆՈՏՈՆՍ
ԵԿԻԻՄԱԲ
ՈՒՍԿԺԸ

ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ՏԻՐԱՑՈՒ ՍՈՂՈՄՈՆՍՂ ԵԿԻ Ի ՄԲ. ԱԹՈՌՍ
:ՊԺԸ: (1369):

88. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի կենտրոնական մասում, արտաքուստ. 7 տող.

ԿԱԷՆԱՅԵՍՍԱՅՈՒՆՍՈՐ ԴԻՊԱԷԱՍՏ
ՏՎԻՏԿԱՅՐ ԵՆԱՅՆԶՏՍԸ ԾԱԶՈՐԻՓ
ՈՒԽՏՍԳԱՂ ԱՍՐԱՅԱԽԱ ՔՆՄԴԻՐ
ՏԻԵՂՅԻՆԱՔ ԵՏԻՆՏԱՆԳԻՆԱՎԶԱՅՍ
ՀԱԷՆԻՔՍ ՀԱՅՐԵԷՆԵՑԻՍԻՔԻ ՑԻԷ. ՀԱՅՐԱՊ
ԵՆԱՅՆԶՈՎԱԾԷ
ԹՎԻՍԹՅՈՂ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՑՏՈՒՆՍ ՈՐԴԻ ՊԱՐՈՆ ԱՂԲԱՍՏԻՆՂ ՏՎԻ ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԱՑՆ
ԶՏԱՆԾԱՉՈՐ Ի ՄԲ.Ղ ՈՒԽՏՍ ԳԱՆՁԱՍՐԱՐԱ ՅԱՌԱՋՆՈՐԳՈՒԹԲ. ՏՐ. ԵՂԻԱՅԻՆ
ՍՈՂԻԱՂ ԵՏՈՒՆ ՏԱՐԱՆ :Գ: ԺԱՄ. ՈՎ ԶԱՅՍՂ ՀԱՐԵՆԻՔՍ ՀԱՆՐԻԷ ԵԿՂԵՑՈՒՍ
:ԳՃԺԸ: ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ ՆՉՈՎԱԾ Է :ԹՎԻՍԹՅՈՂ: (1467):

Մանոթ. Նկատի ունենալով բարրառալին ձևերի առկալութունը (տարին—տարան),
լրացումներ չենք կատարում: Թվիս ԹՃԺՁ վերծանվում է $916 + 551 = 1467$ (իմր.):
Հրատ. Շահաբուդինեանց, II, 375, Զալալեանց, I, 185—186, Բարխուդարեանց, 177, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 10,
Լուսանկ. 28

89. ՏԱՃԱՐԻ հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ. 5 տող.

ԿԱՄԻՆԱԵՆԱԿԻՆԱՅԵՍ. . . . ԻԱՅԱՌԱՋՆՈՐԴՄԻ
ՌԻՏԻՍԳԱՆՁԱՅՎԻԶԻՄԻ ԲԱԴԻԻՆՍԱՅԱՄԱԿԻՐ
ԱՄԻԷԳԻԷԱԳԱՉԱՆ ՍՇՈՔԱԿԻԱԻԱՅԳԸՍՍԻ
ՈՎԶԱՅՍԳԵՔԱՄԻՆԱՅՆԵՄՈՎԱԵՍԵՅԻՆ
ՏԱՅՐԱՊԵՐԱՅՆԱՎԱԿԻ ԹՎ Զ Զ Զ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԻ. ԵՂԻԱ. ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԻ. ՌԻՏԻՍ ԳԱՆ-
ՁԱԼԱՅՍԱՅ ՏՎԻ ԶԻՄ ՀՈԳՈ ԱՐԳԻՆՍԱՅ :Ա. ԱՅՍՄԱԻՌԻՐԻ. :Ա. ՏԱՐԵԳԻՐԻ,
:Ա. ԳԱՆՁԱՐԱՆ, :Ա. ՇՈՒՐԻՋԱԻ, :Ա. ԴԱԽԱՅ, :Գ. ԸՍՏԱԿԻ ՈՎ ԶԱՅՍ ԳՐԵՅ-
ԱՆՔՍ ԿԱՄ ՀԱՅՐԵՆԻՔՍ ՀԱՆԷ ՄԻ. ՈՎԱՆԵՍԵՍ, :ՅԺԸ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՅ ՆՁՈՎԱԾ
Է. ԹՎԻՆ :ՋԺԶ. (1467):

Ծանոթ. Հողմահարած թանկարժեք լինելու հետևանքով պահպանված է
վերծանվում, չեն երևում նաև լուսանկարի վրա:
Հրատ. Շահաթունեանց, II, 374, Զալալեանց, I, 187, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 8, որտեղ վերծանված է սովոր
դիմ հայերենից Ա Այս մասում, և Ա զանազ.

90. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ. 3 տող.

ԵՍՍՄԱՍՈՐ ԲԻՏԻՓԻՆԱՅԶԻՆՎԻ
ԲԵՏԻՆՆԻ ՄԱՊԵՅՏԳՈՅՄՈՒՄ
ԳԱՉԱՐԱՌ ԶՆԻՐՄԻՆԵՐՍԵՍԻ ԹՎԻ ԶԻ

ԵՍ ՍՄԱՍ, ՈՐԴԻ ՊԱՐՈՐՆ ԳԻՐԶԱՄԶԻՆ ՏՎԻ ԲԵՄԻՆ ՀՈՂՆ ԻՄ ՊԱՊԵՑ ՀՈ-
ԳՈՑՆ ՍԲ. ՈՐԻՏՍՈՒ ԳԱՆՁԱՍԱՐԱ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻ. ՏՆ. ՆԵՐՍԵՍԻ. ԹՎԻՆ,
:ՋԻ. (1471):

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 375, Զալալեանց, I, 185, Բարխուդարեանց, 177, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 11,
Լուսանկ. 27

91. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ. 9 տող.

ԵՍՄԱՍՍԱՅ
ՈՐԴԻՏԵԾԻՆ
ԶԱԼԱԼԻՆ
Ի ԿՈՒՆՃԻՆ
ԷՆԿԱԼԵՆՎԻ
ԻՄ ՌԻՏԻՍ
ԳՆՉԱՅԱՌ
ԱՋՆՈՐԴ
ՄԻ ԵՄՍԻՆԱԶԻ

ԵՍ ՊԱՍՏԱՍ. ՈՐԴԻ ՄԵԾԻՆ ԶԱԼԱԼԻՆ ՏՎԻ ԿՈՒՆՃԻ
ՀՈՂԻՆ ԿԱԼԵՆ ՎԵՐԻ Ի ՍԲ. ՌԻՏԻՍՈՒ ԳԱՆՁԱՍԱՐԱՆ,
ԵՍԱՌՈՒ ԶՆՈՐԴՈՒԹԻ. ՄԻ. ՆԵՐՍԵՍԻ. ԹՎԻՆ :ՋԻ. (1471):

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 375, Զալալեանց, I, 185, Բարխուդարեանց, 178, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 7,
Լուսանկ. 28

92. ՏԱՃԱՐ, հարավային պատի կենտրոնական մասում, արտաքուստ. 5 տող:

ԿԱՅԱԻՆ ԱՅԵՍՎԷԼԻՃԱՆԵԻԷՆԲԱՅԲՍ
ԻՄՈՐԴԻՍԱՅՈՒՆԻՆ ԹՈՒՆՄԵԾԻՆԱՂ
ՊԱՏՈՒՄԻՆԻԱԳԻՆՈՒՄՈՒՄԱԿԱՇՄԱ
ՆԱՅԻԲԻԴԻՍԱՅՄԱԲԻՆՈՒՄՈՒՄՈՒՄ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՍՏՐՆԵՐՍԵՍԻԹԼ Զ-Թ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՎԷԼԻՃԱՆ ԵԻ ԵՂ-
ԲԱՅՐՔՍ, | ԻՄ ՈՐԴԻ ՍԱՅՈՒՆԻՆ,
ԹՈՒՆ ՄԵԾԻՆ ԱՂՊԱՄՈՒՄՈՒՄ, ՏԵԱՌՆ
ԽԱՅԻՆՈՒ, ՏՈՒԱՔ ԱՇՄԱՆԱՅ ԻԻՐ
:Դ: ՍԱՅՄԱՆԱԻՆ Ի ՍԲ. ՈՒԽՏՍ ԳԱՆ-
ՁԱՍԱՐԱՂ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՍԻԹԲ. ՏՐ. ՆԵՐ-
ՍԷՍԻ: ԹՎԻՆ. ԶԻԹ:

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 374: Զալալեանց, I, 187: Բարխուդարեանց, 179: Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 12:

93. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի կենտրոնական մասում, արտաքուստ. 8 տող:

ԵՍՏՈՒՐՍՈՒՆ
ԹՈՒՆՄԵԾԻՆ
-ՋԱԼԱԿԻՆՏ
ՄԱԼԻՆՈՒՄ
ՄԱԼԻՆՈՒՄ
ՄԱԼԻՆՈՒՄ
ՄԱԼԻՆՈՒՄ
ՄԱԼԻՆՈՒՄ
ՄԱԼԻՆՈՒՄ

ԵՍ ՏՈՒՐՍՈՒՆ, | ԹՈՒՆ ՄԵԾԻՆ | ՋԱԼԱԿԻՆ
ՏՎԻ | ՄԱԼԻՆՈՒՄ ՀՈՂՆ Ի | ՍԲ. ՈՒԽՏՍ ԳԱՆ-
ՁԱՍԱՐԱՂ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՍԻԹԲ. ՏՐ. ՆԵՐՍԵՍԻ:
ԹՎԻՆ: ԶԻԹ: (1493):

Ծանոթ. Թվականի դիմաց կա նաև Դ զիրը, որը, հավանաբար, գրչի անվան սկզբնագիրն է և ԴԱԻԻԹ, որը ալլ տեղեկում լրիվ է ստորագրել:

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 375: Բարխուդարեանց, 178: Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 8: Լուսանկ. 29

94. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ. 7 տող:

ՎԱԼԻՄԻՐՈՒՄ

ԵՍԱՅՏԻՆՍԻՄՆԱԿ
ՄԴԻԱՌԱՊԱԿԻՆՏ
ԱՔԱԼՄԱՃԱՅՄԱՅՆ
ԻՄՈՐԴԻՍԱՅՄԱՅՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՍՏՐՆԵՐՍԵՍԻԹԼ
ԶԱԼԱԿԻՆՏ

ՎԱԼԻՄԻՐ ՄԱԼԻՄՈՒՄԱԿԻՆ Է | ԵՍ ԱՅՏԻՆՍ, ԽԻՄ-
ՇԷՍ, | ՈՐԴԻ ԱՔԱՊԱԿԻՆ ՏՎԱՔ ԱԼՄԱՃԱՅ
ՏԱԲԻՒ ՀՈՂՆ | Ի ՍԲ. ՈՒԽՏՍ ԳԱՆՁԱՍԱՐԱՂ
| ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՍԻԹԲ. ՏՐ. ՆԵՐՍԵՍԻՄԻ: | ԹՎԻՆ |
: ԶԻԹ: (1495): ԴԱԻԻԹ:

Ծանոթ. Առաջին տողը ավելացվել է հետո: Դալիթը արձանագրության գրչին է:

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 375: Զալալեանց, I, 185: Բարխուդարեանց, 177: Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 11: Լուսանկ. 30

95. ՏԱՃԱՐԻ հարավային պատի միջին մասում, արտաքուստ, 8 տող.

ԿԱԽԱՆԵՍԵԼԻ

ՔՍՈՐԴԻՍՍՅՈՒՆԻՆ

ԹՈՒՆԵԾԻՆԱՂԱ

ՍՏՈՒՅՎԻՆՇՄՁԱԼՍԿԻ

ՈՒԱՅԼԸՆԾԱՅԿԱԿԱՂԱՅ

ՓՈՏՈՒՌԱՆՈՅԾԱՂԿԱ

ՎԱՆՅ: Բ: ԸՄԱԿՆԳԵՑՅՎԻՄԻ

ՈՒՏՍԳԱՂԱԹՎԻՍ: ԶԻԸ:

ԿԱՄԱՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԵԼԻՔՍ, ՈՐԴԻ ՍԱՑՈՒՆԻՆ, |
ԹՈՒՆ ՄԵԾԻ ԱՂԱՍՏՈՒ ՏՎԻ ՇՈՒՐՁԱՐ, ԸՍԿԻ |
ՈՒ ԱՑԼ ԸՆԾԱՅ. ԿԱԿԱՂԱՆՑ, ՓՈՒՏՈՒՌԱՆՈՒՑ, |
ԾԱՂԱՍՎԱՆՑ : Բ: ԸՍՏԱԿՆ, ԳՆԵՑԻ ՏՎԻ ՍԲ: |
ՈՒՍՏ ԳԱՆՁՄԱՐԱՐԱՐ ԹՎԻՍ : ԶԻԸ: (1499):

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 374: Զալալեանց, I, 184—185: Բարեղարեանց, 179:
Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 13:

96. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի կենտրոնական մասում.

ԲԶԿ ԷՅ

ԹՎԻՆ՝ ԶԿ (1511):

Մանոք. Փակագիրը մի երկար անուն պիտի լինի:

Հրատ. Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 10:

97. ՏԱՃԱՐ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, խաչերի տակ (գավթի մեջ). 6 տող.

ԲՎԶԿԵ

ԵՍԿՈՒԼՄԵԼ

ԻՔԼԱՅՈՒՍԻՆԻՈՃԱՅ

ՄՍՐՇԻՆԿԱՆԿՆԵՑԻ

ԽԱՂԵՐՍԻՆՁԵԻ

ԶԱԻԱԿԱՅՄԵՐՈՑ

ԹՎԻՆ՝ : ԶԿԵ: (1516). ԵՍ ԿՈՒԼՄԵԼՄԱՔ, ԱՄՈՒՍԻՆ
ԽՈՃԱՑ ՄՍՐՇԻՆ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՂԵՐՍ ԻՆՁ ԵԻ |
ԶԱԻԱԿԱՑ ՄԵՐՈՑ:

Հրատ. Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 7, որտեղ կոչվելու է վերջանվել է կոչվել, Մարշինը՝ Արշին:

98. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի կենտրոնական մասի ներքևում, 4 տող.

ԲԶԲ: ՂԱԶԱՐՎԴԴՄ

ՄԵԳԻՆ ԵԻ

ՉՄՐ ՍՈՒՓԱՈՍՆ ՂԵԳ

ԷՖԻՖՍ

ԹՎ. : ԶԿԹ: (1520). ՂԱԶԱՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
ՄԵՑԵՑԻՆ ԵԻ | ԶՏՐ. ՍՏԵՓԱՆՈՍՆ | ՑԼԻՇԵՑԻՔ
Ի ՔՄ:

99. ՏԱՃԱՐԻ հյուսիսային պատի կենտրոնական մասում, արտաքուստ. 9 տող.

ԹՎ. Թ. Թ.

ԿՄԱՆԱՅԵՍԱԳԻՍ: ԿԱՂԱՄ: ՈՐ ԴԻՀԱՅԻ,
 ԲՄԷԼԻԲԻՆ: ԴՈՌՈՆՄԵԵԻՆ: ՍԱՅ ՏՈՒՆԻՆԵԻ
 ԳՆԵՑԻ Զ ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ԿԱՍՐԱՅ: Զ: ԸՍՏԱԿՆՄԵ
 ՆԱԿՏԱՆ: Դ: ԸՍՏԱԿՆՈՒԿԵՍ ԱՌԱՄ ՈՒՆՈՅ Բ: ԸՍՏ
 ԱՅՆ: ԿՈՌԱ ԱՅՆ: Դ: ԸՍՏԱԿՆ ՏՎԵՍԲՈՒՄՍԳԱ

ՆԱՅԱՅԱՐԱԳԻՍ: ԿԱՂԱՄ: ՈՐ ԴԻՀԱՅԻ
 ՄԲԵՂԵՑՈՅ Ս: Դ: Զ: Ը: ՀԱՂԱՂԵՍ ԱՅՆՈՅ
 ՎԱԾԵ: ՍԲՈ ՎԱՆԻՍԻՍԿԱՂԱՄ Զ:

ԹՎ. Թ. Թ. (1546):| ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, ՈՐԴԻ ՀԱՏԻՐ
 ՄԷԼԻԲԻՆ, ԹՈՒՆ ՄԵԾԻՆ ՍԱՅՏՈՒՆԻՆ ԵԻ| ԳՆԵՑԻ ԶՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ԿԱՍՐԱՅ : Զ:
 ԲՄՏԱԿՆ ՄԵՂԱԿ ՏԱՆ : Դ: ԸՍՏԱԿՆ ՈՒ ԿԵՍ ԱՌԱՏՈՒՆՈՅ, : Բ: ԸՍՏԱԿՆ ԿՈՌԱ-
 ԼԱՆԱ. : Դ: ԸՍՏԱԿՆ ՏՎԻ ՄԲ. ՈՒԽՏՍ ԳԱՂԱՅԱՅԱՐԱ: ՈՎ ԶԱՅՍ ՀԱՅՐԵՆԻՔՍ
 ՀԱՆԵ Ի| ՄԲ. ԵԼԿԵՂԵՑՈՅՍ, : ԳՃԺԸ: ՀԱՐԱՊԵՏԱՅՆ ՆՁՈՎԱԾ Է. ՄԲ. ՈՎԱՆԻ-
 ՍԻՍ ԿԱՊԱԾ:

Հրատ. Շահխաթունեանց, 11, 373, Զալալեանց, 1, 187, Բարխուդարեանց, 177,
 Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 9,
 Լուսանկ. 31

100. ՏԱՃԱՐ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, նախորդի մոտ, լատ.

Թ Զ չիլի աակ, զավթի մեջ. 3 տող.

ԽՉԵՐՍ ՊՏՐՈՍ
 ԻՐ ԻՑԻՆ

ԹՎ. Թ. Թ. Զ | ԽԱՉԵՐՍ ՊԵՂՏՐՈՍ| ԻՐԻՑԻՆ ԷԻ:

Ծանոթ. Թվականի տասնավորն ու միավորը թափված են:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 7:

101. ՏԱՃԱՐ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ. 6 տող.

Թ Վ ՌԺԲ

ԿԱՍՆԱՅԵՍԱՂԱԲԵԿԻ

ՈՐԴԻՄԲԱՄԱԻՐԻՆՈՂՆԵ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԵՐԷՄՈՎՏՎԻ

ՄՈՒՄՍԻՓՐԿՈՒՑԻՔՈՅ

ԵՂՈՅԱՄԱ ԶՆՈ ԴՈՒՄԻ

ԹՎ. Թ. Թ. (1563):| ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԱՂԱԲԵ-

ԿԻ| ՈՐԴԻ ՍՄԲԱՍԱ. ԱԻՐԻՆ ՀՈՂՆ ԻՄ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԷՐ, ԼԻ ՍՐՏՈՎ ՏՎԻ| ՄԲ. ՈՒԽՏՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈ-

ԳՈՅ| ԻՄՈՅ, ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻ . . .

Ծանոթ. Թողնվել է թերի «Որդի» բառից հետո կարելի է կարգալ . . . ԶԱԻԱԻՐԻՆ
 ՀՈՂՆ (խմբ.):

Հրատ. Շահխաթունեանց, 11, 376, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 13,
 Լուսանկ. 32

102. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում արտաքուստ խաչ և կողքին մանր տառերով 4 տող.

ՄԵԼԳՈՒՄ
ՔԱՍԱԿԱՐ
ԲՎՌԺ
ՋՈՂԵՅԻՒՄ

ՄԵԼԳՈՒՄ, ԲԱՍՊԱՐ, ԹՎ.ԻՆ՝ :ՌԺԻ: (1565) ՋՈՒՂԵՑԻ:

Լուսանկ. 32ա

103. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում արտաքուստ, նախորդի կողքին 3 տող.

ԵՍԱՆԱԺՆԴԱՅԻՄԵԼՆ
ԱՄԱԱՍԱՅԻՌԻՄԱՍԵԿԻ
ՊԱՅԱՆԴԱՐՊԻՆԻՄԱՅԻՄ

ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ԳԱԻԻԹ ԱԲԵՂԱՄՍՍԱՄԱՐԱՍՑ, ՍԲ. ՈՒԽՏՍ ԷԿԱՐԲ.՝ ՊԱՅԱՆԴԱՍԻՐՆ, ՊԵԿԵՆ, ԽԱՄԶԱՍՈՒՐՆ, ԳԱՄԶԱՍՐՆ:

(Մանր. Վերջի Գաղարն անունը կարելի է նաև «Գաղան» կարդալ:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 11:

Լուսանկ. 33

104. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատին, արտաքուստ, մանրատառ. 3 տող.

ԵՍ ՄՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄՈԿԱՍՍԱՆ
ԿԻՄԱՆ

ԵՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄՈԿԱՍՍԱՆ ԹՎ.՝ :ՌԽ: (1591):

105. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատին արտաքուստ, մանրատառ. 3 տող.

ԵՍ ՄԻԵՂԻՆԱՅ
ԳԻՐԵՅԻ ԿՐՈՒՆԱՅ
ԱՄԵՆ

ԵՍ ՏՐ. ԵՂԻՇԱՅԻ ԳՐԵՑԻ ԱԹՈՒՌՈՒՄՍՍԱՄԵՆ:

106. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, մանրատառ. 5 տող.

ԵՍ ԸՄԱԿԱՐ
ՄԲՍՑՈՅ
ՍԲ ԷԿԵԼԵՍ
ՋՈՂԵՅԻՒՄ
ԴՆԱՄ

ԵՍ ԸՄԱԿԱՐԱՔՍ ՕԾԵՆԵՂԱՄԲ. ԵԿԵՂԵՆԵՐՈՒՄՍՍԱՄԵՆ ՋՈՒՂԵՑԻ. :ԹՎ.ԻՆ՝ :ՌԽԱ: (1592):

Լուսանկ. 34

107. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատի կենտրոնական մասում, արտաքուստ. 3 տող.

ԳՆԱՄԻՈՍ
ՋԱՆԿԵՐՏ
ԳԱՆՃԵՐՏ

ԹՎ.ԻՆ՝ :ՌԽԶ: (1597) ԳԱՄԶԱՍՍԱՐԻ . |ԱՇԿԵՐՏ| ԳԱՆՃԵՐՏ:

Մանր. Գարգ է երևում «ԱՇԿԵՐՏ ԳԱՆՃԵՐՏ»-ն:

108. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատին, արտաքուստ, 3 ասլ. մանրատառ.

ԵՍ ՎԱՐԴԱՆԵՍ

ԵԿԻԳԱՆՅԱՍԱՐ

ԹՎ ՆՌԱ

Ծանոթ. Թվականի տառնավորը գրվել է Ռ-ից առաջ:

ԵՍ ՎՍՐԴԱՆԵՍՍԵՍԻ ԵԿԻ ԳԱՆՁԱՍԱՐԻ. ԹՎ. ԻՆՆ. : ՌՁԱ. (1642):

109. ՏԱՃԱՐ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ (գավթի մեջ), խաչի մոտ. 3 տող.

ԽԱՉՍՍ

ԱՏԱԹԻՆ

Է

ԽՈՁՍ ՍՍԱՍԹԻՆ Է:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 7, կարդում է նաև Մատթիո:

110. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին արտաքուստ. 3 տող.

ԵՍ ՏԻՐՑՌ

ՍԱՀԱՍԳՐԵՑԻ

ԻՌՄԵԹ

ԵՍ ՏԻՐԱՅՈՒՍԱՀԱՍԳՐԵՑԻ. Ի : ՌՄԵ

(1756) ԹՎ. ԻՆՆ:

Ծանոթ. Թվականը կարող է մեկ ավ արձանագրության վերաբերվել. նկատի՝ ունենալով զրկության տարրերությունը ե տեղը:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 121, Լուսանկ. 35

111. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին արտաքուստ, նախորդի մոտ. 5 տող.

ԱՌՁՁՁ

ԵՍՄԻ

ԲԱՍ

ՊԵԿՍ

ԳՐԵՑԻ ՌՄԳԹ

ԱՌՁՁՁԻ ԵՍ ՄԻՐՁԱՍՍ ՊԵԿՍ ԳՐԵՑԻ. ՌՄԳ (1754) ԹՎ. ԻՆՆ

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 121, Լուսանկ. 36

112. ՏԱՃԱՐ, հարավային պատի արևմտյան մասում. 4 տող.

ՆԱԺԱՆ

ԱԵՆԻՑԵԱ

ԲԱՅՈՒԲՍ

ԳՐԵՑԻ ՌՄԻԼ

ԵՍ ԱՄԱՐԹԱՆ, | ԱՄԵՆԻՑ ԾԱՌԱՍ. ՅԱԿՈԲՍՍ ԳՐԵՑԻ.

ԹՎ. ԻՆՆ. ՌՄԻԼ: (1779):

Ծանոթ. Թվականությունը կարող է ՌՄԻԱ (1772) լինել:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 14, Լուսանկ. 37

113. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատին, արևելյան խորշի մոտ, արտաքուստ, փակագիր՝

ԷԶ

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 10:

114. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատին, պատուհանի մոտ, արտաքուստ, փակադիր.

ԵՄԶ

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 10.

115. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին, արտաքուստ, 3 տող.

ԵՍԱՆԱԲԱՆԱԵՆԻ ՅԻԱՌԱ ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ, ԱՄԵՆԻՑ ԾԱՌԱՍ՝ ՄԵՐԻԹԱՐՍ
ՄԽԹԱՍ ՌՄԴԻԹԳՆԱ ՅԻ :ՌՄԳ: (1754) լԹՎ, ԳՆԱՑԻ յԲ. ԵՐՈՒՈՍՂԷՄ:
ՄԲԵՐԹԱՆ Լուսանկ. 38

116. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին, արտաքուստ, 3 տող.

ԵՍԱՆԱԲԱՆՏԻՐԱԶՈՒ ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ՏԻՐԱՑՈՒՄ ԱՐԳԻՍՍ ՋԱԼԱԼՈՎ.՝
ՍԱՐԳԻՍ Ս ՋԱԼԱԼՈՎ ԹՎՆ :ՌՄԳ: (1841)-ԻՆ:
ԹՆՈՒՄ Լուսանկ. 39

117. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին, արտաքուստ, 3 տող.

ԵՍՏԻՐԱ ՑՈՒ ԻՍՐԱԷԼՍ ԵՍ ՏԻՐԱՑՈՒ ԻՍՐԱԷԼՍ ԳՐԵՑԻ. ՈՐ ԵՄ ՈՐԴԻ.
ԳՐԵՑԻ ՌԵՄՈՐԴԻ ՏՐ. ԳՐԻԳՈՐԻ:

118. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին, արտաքուստ, 3 տող.

ԵՍԱՆԱԲԱՆՏԻՐԱ ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ՏԻՐԱՑՈՒ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵԿԻ Ի ՄԲ.
ՑՈՒԱՐՄԻՐՈՍԵԿԻԻՄ |ԱԹՈՒՍ ՍԱԿՍ . . . :
ԱԹՈՍ ՍԱԿՍԱՍԵԻԻԱ Լուսանկ. 40

119. ՏԱՃԱՐ, արևելյան պատին, արտաքուստ, 2 տող.

ԵՍՏԻՐԱՑՈՒ ԵՍ ՏԻՐԱՑՈՒ ԱՐԻԱԶԱՄՍ:
ԱՐԱՏԱՍ Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 12.

120. ՏԱՃԱՐ, հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչի մոտ, 2 տող.

ԽԱԼԱՏՈՒ ՈՒՄ
ՍԻՄԻՆԷ +

ԽԱԶՍ ՀՈՒՄՍԻՄԻՆԷ:

121. ԳԱՎՐԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ. 6 տող.

[illegible]

ԱՆՈՒԱՄԲՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԱՄԱԽԱԹՈՒՆ ԵՒ ՊԱՏՐՈՆ ԾԱՐՍ ՄՈՒԱԲԱՆԵՑԱՔ ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍ ԳԱՆՁԱՍՍՐԱ ԵՒ ՍՈՔԱ ՏՈՒՒՆ ԱՒԱԳ :Ե: ՇՆԱԲԱԹ|| ԱՒՐ ԶԱՄԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻՔՍՂ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՏՐՈՆ ՈՒՄԵԿԻՆ. ԿԱՏԱՐՈՂՆ ԱՒՐՀՆԻ ՅԱՅ. ԵՒ ԽԱՓԱՆՈՂՆ ԴԱՏԻ, ԳՐԵՑԱԻ ԹՎԻՆ, |ՉԺԺ. (1268):

Ծանոթ. Դրված է երեսպատման երկու քարերի վրա, որոնցից առաջինը խիստ հողմահարված է և տեղ-տեղ գրերն աննկատ են: Թափված է նաև թվականի հարյուրավորը, որը վերականգնում ենք, 2, նկատի ունենալով անձնանունները. այսպես՝ Պարոն Ումեկը հայտնի զեմք է և մեռել է 1267 թ.: Մամախաթունը Ումեկի ամուսինն է և Հասան Ջալալ Դոլեի աղջիկը. ԾԱՐ=ՃԱՐ-հայրն է Ումեկի, որն իր հարսի հետ 1268 թ. ուխտի է եկել Դանձասար, Հրաւո. Ջալալեանց, 1, 191 (վերջին նախադասությունը չունի),
 3. Օրբէկի, նշվ. ժող., էջ 24,
 Լուսաճկ. 41 (մի մասը)

122. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային մուտքի կիսակամար մուտքի վրա, արտաքուստ.
9 տող.

[illegible]

ԹԻՒ : ԶԻ: (1271).| ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՅՈՀԱՆԷՍ,| ՈՐԴԻ ԻԻԱՆԷԻ, ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍ ԳԱՆՁԱՍԱՐԱ ՀՐԱՄԱՆԱԻ ՏՆ. ԽԱՋԻՆՈ ԱԹԱԲԱԿԻՆ, Ի ՅԻՄ ՀԱԼԱԼ ԱՐԴԵԱՆՑ ԳՆԵՑԻ| ԶՎԱՐԴԱՆԱԹԱՂԱ ՄԻՆ ԶՈՐԵՑ ԵԶՆ ԵԻ ԱՅԼ ԸՆԾԷՔ ՏՎԻ Ի ՍԲ. ԿԱԹՈՂԻԿԷՍ. ՄԻԱԲԱՆՔՍ ՏՎԻՆ ԶՈՀԱՆՈՒ, ԶԼԿՈԲԱ ՏԱԻՆՆ ԶԱՄԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻՔՍ ԻՆՁ ՊԱՏԱՐԱԳ. ՈՎ ԽԱՓԱՆԷ ԴԱՏԻ ՅԱՅ:

Հրատու. Շահխաթունեանց, II, 376, Զալալեանց, I, 188—191, Բաբխոդարեանց, 177,
 Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 19,
 Լուսաճկ. 42

123. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, 7 տող.

ՅԱՆ ՈՒՆԱՅԵՍԱՆՆ ԱՅՍՀԱՆԴԱԲԵՐԴԵՑ
ԵԿԻՏԵԾՅՈՒՍՈՎԻՄԲՈՒՄՍՊԱՆՁԱՍԱՐԱ
ԻՇԻԱՆՈՒԹԲԱԹԻԲԱԿԻՆՋԻՆՈԳՈՒԴԻԻ
ՆՔԻԻ ԿԱՌՂԻԿԵՍՎԻՄԻԱԲԱՆՔԱՍՎԻՆ
ՉԾԱՌՉԱՐԴ ԱՆՋԱԲԵՆԿԵՆԵՑԻՔՍԻ
ՆՉՊԱՆԱՐԱԳԻԾԱՅԻՅԵՆԱԿՅԻՆՆԱ
ԿԱՆ՝ ՈՎԻԱՓԱԵԻՏԵՆԱՅՍՊԱՆԱԿԱՆԵՐԻԹԻ

ՅԱՆՈՒՆ Ա.Ե. ԵՍ ՍԱՍՆԱՅՍ ՀԱՆԴԱԲԵՐԴԵՑԻՂ ԵԿԻ ՄԵԾ ՅՈՒՍՈՎ Ի ՄԲ. ՈՒՆՏՍ
ԴԱՆՁԱՍԱՐԱՂ ԻՇԻԱՆՈՒԹԲԱԹԱԲԱԿԻՆ. ՉԻՄ ՀՈԳՈ ԱՐԴԻԻՆՔԵՆ Ի ԿԱՌՂԻԿԵՍ
ԿԵՍ ՏՎԻ, ՄԻԱԲԱՆՔՍ ՏՎԻՆՂ ՉԾԱՌՉԱՐԴԱՐՆ ՉԱՄԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻՔՍ ԻՆՉ ՊԱՏԱ-
ՐԱԳ Բ: ԺԱՄ ԻՄ ԿԵՆԱԿՑԻՆ ՄԱՀԱՆՐԱՂ. ԴՈՎ ԽԱՓԱՆԵ ԻՄ ՄԵՂԱՅՍ ՊԱՐ-
ՏԱԿԱՆ Է :ԶԻ: ԹԻՂԻՆՂ (1271):

Հրատ. Զալալեանց, I, 189—190, Բարեկարեանց, 178, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 21,
Լուսաճկ. 43

124. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, կից
նախորդին վերևից, թերի, 5 տող.

ԿԱՄԱՆ
ԻՍԲԱՅԱՆ
ԱԵԻԱ ԲԱՆԵ
ԻՍԵԻՍՈՒԲԱ
ՉԱ ՄԻԿԵՆՈ

ԿԱՄԱՆ Ա.Ե. ԵՍ ՍԱՐԴԻՍ ՔԱՀԱՆՐԱ ՈՐԴԻՂ ՄԻԱԲԱ-
ՆԵՐՑԱ ՄԲ. ՈՒՆՏՂԻՍ ԵՒ ՍՈՔԱ ԵՏՈՒՆ . . . ԺԱՄՂ
ՉԱՏԿԻՆ |:

Մանուք. Աջ մասի քարը նորոգման ժամանակ փոխվել է.
դաանելով չափից նա եղածին հավասար էր լինելու:
Անթվական ալս արձանագրութունը հնագրական տեսակե-
սից նախորդներին թերևս ավելի հին է:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 19,
Լուսաճկ. 44

125. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, 7 տող.

ԿԱԱԵՆ ԱԵՆԱԿԱԼԻՆԱՅՏՐԱՄԱՆԱՌԱԲԱԿ
ԻՆՏԻԱՌԻՆՈՒՍԲԱՍԵՂՄԻԱԶՈՒՐԻՑՈՒԱ
ՈՒՍԻՆԻՄԱԲԱՆԱԵՆԱՅԵՍԲՈՒՄԻՍԵԻՄԱԼ
ԱԼԱԴԵԱՅԳՆԵՑԻՉՏՆԿԻՆԵՐԿԻՆՏՎԻԿԱՌՂ
ԻԿԵՍԲԱՆՔՍԵՏՈՒՆ:Դ: ԱՐՅԱ ԱԵՏԵԱՅԱԾԱԾ
ՆԻԿԱՏԱԲԻՉՔՆԱԴՆԻՆՆԱՅԻԱՓԱՌՂՆԴԱՏԻ
ԹՎՉԻԵ:

ԿԱՄԱՆ ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆ Ա.Ե. ՀՐԱՄԱՆԱԻ ԱԹԱԲԱԿԻՆ, ՏՆ. ԽԱԶԻՆՈ. ԵՍ ԲԱՐ-
ՍԵՂ, ՈՐԴԻ ԱԲԱՁՈՒՐ ԻՐԻՑՈՒ, ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՄԱՄԱՔ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՔ ՄԲ. ՈՒՆ-
ՏԻՍ ԵՒ ԻՄ ՀԱԼԱԼ ԱՐԴԵԱՆՑ ԴՆԵՑԻ ՉՏՆԿԻՆ ԵՐԿԻՐՆ, ՏՎԻ Ի ԿԱՌՂԻԿԵՍ:
ՄԻԱԲԱՆՔՍ ԵՏՈՒՆ :Դ: ԱԻՐ ԺԱՄ ԱԻԵՏԵԱՑ ԱՅԱԾԻՆԻՆ. ԿԱՏԱՐԻՉՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ

ՅԱ.Ե. ԽԱՓԱՆՈՂՆ ԴԱՏԻ: ԹՎԻՆՂ :ԶԻԵ: (1276):

Հրատ. Շահաթունեանց, II 376, Զալալեանց, I, 188—189, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 28:

126. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, նախորդի անմիջական տակը. 7 տող.

ԱՐԱՐԱՆԱՄ, ՈՐԴԻ ՀԱՄԱՄԱ ՄԻՄԱԲԱՆԵՑԱՒ ՄԲ.
ՈՒԽՏԻՍ. ՏՎԻ ԶԻՄ ՍՏ. . . ՏՐ. ԳԵՈՐԳ. ԵՒ ԱՅՈՒ
ՄԻԱԲԱՆԻՔՍ ԵՏՈՒՆ ԶԱՏՄԻՆ ԴՐԱԳՈՒՑԻՆ :Գ:
ԺԱՄ.ՄԻՆ ԱՄՈՒՄՆՈ ԻՄՈՑ. ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱԻՐՀ-
ՆԻՆ՝ ՅԱՅ. :ԶԼԸ:(1289):

ՄԻՆԱՄՈՒՍՆՈՒՅՈՅԱՏ
ԱՐԻԶՔՆ ԱՐԿՆԻՅԱՅ :ԶԼԸ.

Հրատ. Հ. Օրբելի. նշվ. ժող. էջ 27.

Հ. Օրբելու. նշվ. ժող. ՀԱՄԱՄՏԻՆ.

Ծանոթ. Առաջին հինգ տողերի սկզբի մասերը եղել են այլ քարի վրա, որը նորոգում-
ների ժամանակ փոխվել է:

127. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, 6 տող.

ԿԱՄԱՐՆ ԵՄՐՆԵՐՍԵՍԱՐԱՍԱԵՐՆ
ՍԿՈՂՈՍ--ԻՄԵԾՈՒՍՈՒՄԲՈՒՄԻՄԻՍԻՆ
ԻՆՈՒԹԵԱ--ԱԿԻՆԻԱԵՆ ԵՅԱԿԵԶԻՅՈՒ
ԳՈԱՐԴԻԻՍՈՒՔԱՆՈՒՆԵՒԱՐԶԱՐ
ՈԱՆՈՒՆԻ... ՆԻՄԲԿԱՅՐԱՊԵԱՅՆԻԿԱ
ՍԲՈՂՈՒՅՆ ԿԱՊԶՔՆ ԱՐԿՆԻՅԱՅ ԶԼԸ

ԿԱՄԱՐՆ ՄԱՅՈՒ. ԵՄ ՏՐ. ՆԵՐՍԵՍ, ԱՄԱՐԱ-
ՍՍ. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵԿԻՄԵՆԻՍՏՈՒՄԻՍԻՆ
ՈՒԽՏԻՍ ԻՇՈՒՆՈՒԹԵ. ԱԹՅԱԲԱԿԻՆ. ՄԻ-
ԱԲԱՆԵՑԱ, ՏՎԻ ԶԻՄ ՀՈՐԳՈ ԱՐԳԻՆԻՆՍ,
ՈՒՔՈՒ ԵՏՈՒՆ :Ե: ԱԻՐ ԺԱՄ ՈՐԻՈ ԱՆՈՒՆ
Ի ՄԱՒԻՆԻ ՍԲ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ՝ ՆԻԿԻԱՒ
ՄԲ. ԺՈՂՈՎՈՅՆ. ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ
ՅԱՅ. :ԶԼԱ. (1282):

Հրատ. Զալալեանց, I, 190, Բարեուղարեանց, 178: Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 23,
Լուսանկ. 45

128. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, 6 տող.

ՅՈՒՍՈՎՆ ԱՅԵՍԵՍՈՒ ԳԱՍԴՈՒ
ԱՐՐԵԾԵԱՄԻՐԿԱՍԻ... ՅԵՄԴ
ԱՅՈՒՄԻՍԻՍՈՒՄՈՅԵ... ԱԵՑԻԶՆ
ԱՄՈՒՄԵԵԻՎԵԼԵՑԱՄ ՅՈՒՆԵԻՄ
ԱՅՐԱՐՎԻՆ :Բ: ՊԱՄԱ ԹԵՐԱԼԵՐԱՍՈՒՅՆԿ
ԱՅՐԻԶՔՆ ԱՐԿՆԻՅԱՅ ԵՒ ԱՓՈՂՆԵՐԻԹ ՎԵՐԸ

ՅՈՒՍՈՎՆ ԱՅ. ԵՍ ԷՍՈՒԳԱՆՍ, ԳՈՒՍՏՐ ՄԵԾԻՆ ԱՄԻՐ ՀԱՄԱՆԱՒ ՅԵՏ ՄՍՀՈՒ-
ԱՆ ԾԻԾԻՆ ԻՄՈՑ ՄԻԱԲԱՆԵՑԻ ԶՆՍԱ ՄԲ. ՈՒԽՏԻՍ ԵՒ ՏՎԻ ԸՆԾԱ. ՏՐ. ՅՈՂԱ-
ՆԵՍ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆԻՔՍ ՏՎԻՆ :Բ: ՊԱՏԱՐԱԳ Ի ՏԱՒՆԻ ՔԱՌԱՍՆԻՑՆ ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ
ԱԻՐՀՆԻՆ՝ ՅԱՅ. ԵՒ ԽԱՓԱՆՈՂՆ ԳԱՏԻ. ԹՎԻՆ՝ :ԶԾԸ: (1309):

Հրատ. Զալալեանց, I, 189, Բարեուղարեանց, 178: Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 20,
Լուսանկ. 46

129. ԳԱՎԻԹ, արեւմտյան պատի հյուսիսային մասում, 7 տող.

..... ՅԵՍԱՆ ԵՒԼՈՒ
 ԴԵՆԵՑԵՍԲՈՒԴՍԻ
 ԵԼԱԼԵԵԶԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒ
 ՅՈՂԻՄ ԵՒԼՈՒԵԼԵՍԻ
 ԱՄԵՆԵԼԵԼԵԼԵՍԵՆՈՒՆԻ ԴՆԵՍԵՍԱՆ
 ԱՅԱՅԵՆԵԼԵԼԵՍԵՆՈՒՆԻ ԴՆԵՍԵՍԱՆ
 ԱՄԵՆԵԼԵԼԵԼԵՍԵՆՈՒՆԻ ԴՆԵՍԵՍԱՆ

ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ԱՐՈՒԹԱՆ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՄԻՆԱԽԱԹՈՒՆԻ ՄԻԱԲԱՆԵ-
 ՑԱՔ ՄԲ. ՈՒԽՏԻՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻ. ԶԱԼԱԼԻՆ ԵՒ ՅԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵՒ. ՅՈՂԱ-
 ՆԵՍԻ. ՏՈՒՔԱՔ ԶԱՐԵԲԻԱՐ ԵՒ ԱՅԼ ԸՆԾԱ. ՏԵՐՍ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՔՍ ԵՏՈՒՆ :Դ:
 ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԾՍԱՅԱՆՈՒԹԵ. ՃՐԱԳԱԼՈՒՑԻՆ :Բ: ԻՆՁ :Բ: ՄԻՆԱԽԱԹՈՒՆԻՆՆԻ.
 ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱՄԻՐՆԻՆՆԻ ՅԱՅ. ԹՎ.ԻՆՆԻ :ԶԿ: (1321):

Ծանոթ. Արձանագրութեան առաջին չորս տողերի սկիզբը և վերջերը ոչնչացել են նորո-
 գումներին հետեանքով:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 24, Շահաթունեանց, II 376, Զալալեանց, I, 190,
 Լուսանկ. 47

130. ԳԱՎԻԹ, արեւմտյան պատի հյուսիսային մասում, 6 տող.

ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ԳԵՐԳ, ՈՐԴԻ ՀԱՄԲՐԱ-
 ՊԵՏԱՅ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՄԻՆԱ. ՅԻՇ-
 ԽԱՆՈՒԹԵ. ԶԱԼԱԼԻՆ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՔ ՄԲ.
 ՈՒԽՏԻՍ, ՏՎԱՔՂ ԸՆԾԱ. ՏՐ. ՅՈՂԱՆԵՍ
 ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՔՍ ՏՎԻՆ. . . ՊԱՏԱՐԱԳ
 ՆՈՐԿԻՐԱԿԵՅԻՆ. ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱՄԻՐՆԻՆՆԻ
 ՅԱՅ. ԽԱՓԱՆՈՂՆ ԴԱՏԻ. ԹՎ.ԻՆՆԻ :ԶԿ:
 (1318):

ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ԳԵՐԳ, ՈՐԴԻ ՀԱՄԲՐԱ-
 ՊԵՏԱՅ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՄԻՆԱ. ՅԻՇ-
 ԽԱՆՈՒԹԵ. ԶԱԼԱԼԻՆ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՔ ՄԲ.
 ՈՒԽՏԻՍ, ՏՎԱՔՂ ԸՆԾԱ. ՏՐ. ՅՈՂԱՆԵՍ
 ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՔՍ ՏՎԻՆ. . . ՊԱՏԱՐԱԳ
 ՆՈՐԿԻՐԱԿԵՅԻՆ. ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱՄԻՐՆԻՆՆԻ
 ՅԱՅ. ԽԱՓԱՆՈՂՆ ԴԱՏԻ. ԹՎ.ԻՆՆԻ :ԶԿ:
 (1318):

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 25,
 Լուսանկ. 48

131. ԳԱՎԻԹ, արեւմտյան պատի հյուսիսային մասում, 6 տող.

ՅՈՒՍՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ՔԱԶԻԱՆՅ, ՈՐԴԻ
 ՊԵՏՐՈՍԱՅ ԵԿԻ ԻՄ ՄԲ. ՈՒԽՏԱ, ԻՇԽԱՆՈՒԹԻ. ԶԱ-
 ԼԱԼԻՆ, ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՅ ՏՎԻ :Բ: ԳԻՐԲ ԵՒ ԱՅԼ
 ԸՆԾԱՅ. ՍՈՔԱ ԵՏՈՒՆ :Բ: ԺԱՄՍՍ ՍՈՒՐԴՍԻՆ
 Ծանոթ. Ժամանակը որոշվում է Զալալի իշխանութեան տա-
 րիներով:

ՅՈՒՍՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ՔԱԶԻԱՆՅ, ՈՐԴԻ
 ՊԵՏՐՈՍԱՅ ԵԿԻ ԻՄ ՄԲ. ՈՒԽՏԱ, ԻՇԽԱՆՈՒԹԻ. ԶԱ-
 ԼԱԼԻՆ, ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՅ ՏՎԻ :Բ: ԳԻՐԲ ԵՒ ԱՅԼ
 ԸՆԾԱՅ. ՍՈՔԱ ԵՏՈՒՆ :Բ: ԺԱՄՍՍ ՍՈՒՐԴՍԻՆ
 Ծանոթ. Ժամանակը որոշվում է Զալալի իշխանութեան տա-
 րիներով:

Հրատ. Զալալեանց, I, 190, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 22,
 Լուսանկ. 49

132. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ. խաչերի շուրջը, 5 տող.

ԹՎ ՊԶ ԴԴԴ ԵՍԽԵՐԱՆԸԱՅԵԻ
ԱՌԻՄԱՆԻՄԱՆՅ
ԽԱՌՈՒՆԿՆԿԵՅ
ԱՔԶԻՉՍՓԿ

ԹՎ ԻՆ՝ : ՊԺ: (1361) | ԵՍ ԽԵՐԱՆՇԱՑ ԵՒ | Ա-
ՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ԱՆԱՑ|ԽԱԹՈՒՆ ԿՂԱՆԳՆԵՑ|ԱՔ
ԶԽԱՂՁՍ Ի ՓՐԻԿՐՈՒԹԻՒ . . .

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 28,

133. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, խաչերի մոտ. 6 տող.

ԵՍԳԻՇԱՐԴԵԼ
ՇՆԱԿԵՑՍԻ
ՆԵՑԻՋԵԽ
ԻՓՐԿՈՒԹ,
ԳՈՒՄ Ո՛ՐԻՎ
Պ ԵՄ.

ԵՍ ԳԻՇՄԱՐԴՍ ՄԻԱՂՅՆԱԿԵԱՑՍ ԿԱՆԳՂՆԵՑԻ ԶԽԱՂՁՍ Ի
ՓՐԿՈՒԹԻՒ՝ ԷՈՂԳՈ ԻՄՈ: ԹՎ ԻՆ՝ : ՊԺԱ: (1403):

ԴԴԴԴ

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 25,
Լուսանկ. 50

134. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, 7 տող.

ԿԱՄԱՆ ԱՅԵՄՈՒԼՈՒԲԵԿՍՄԴԻՄԵՆՆԵՐ . .
ԶԻՄԱՅՐԵՆԻԿՈՂՆՁՈՒՂՏԱՆՈՍԻԿՏՈՒ
ՈՒՎԱՐԴԱԲԵՐԱՆՅԵԻՐԶԱՐԿԱՆՈՎՆԻՄՈՒ . .
ԳԱՆՁԱՍԱԿՆՈՐՅԱՅԻՇԱՍԱԿՅԱՐՔԵՐՈՒՄԱՐՁԵՎԵՆԵԻ
ԶԱԶԻՆԱՐԴՈՒՄԶՈՂՆԱՆԵԼՔԱՆԱՆԻՓՈԽՏԵՍԱՐԵՐԱՅ
ԱԱՆԻՆԵԱՌԱՋԻԲԵԻԱՍՆՁՈՒՄՅԵԱՐՅԵՆԵԼՔՅԻՇԵՍՅԵ . .
ՅԻՐԵԱՆՅԱՆԱԹՍՆԻԹՎ: ՊԺԶ

ԿԱՄԱՆ ԱՅ. ԵՍ ՈՒԼՈՒԲԵԿՍ, ՈՐԴԻ ՄԼԵՂԼԻՍԻՆ ՏՈՐԻԻՂ ԶԻՄ ՀԱՑՐԵՆԻ ՀՈՂՆ՝
ԶՈՒՂՏԱՆՈՍԻ ԿՏՈՒՐՆ՝, ՈՐ Ի ՎԱՐԴԱԲԵՐԱՆՑ Է ԻԻՐ ԶԱՐՀԱՏՈՎՆ Ի ՄԲ.
ՈՒՐԽՏՈՂ ԳԱՆՁԱՍԱՐԱ ԻՄ ՀՈԳՈՑՍ ՑԻՇԱՏԱԿ ՑԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹՆ: ՄԱԹԷ ՎԱՐ-
ԴԱՊԵՏԻՆ ԵՒ ԻՏԵՐՈՒԹՆ՝ ԶԱԶԻՆ ԱՐԴ ՈՐՔ ԶՀՈՂՆ: ՀԱՆԵԼ ԶԱՆԱՆ Ի ՄԲ.
ՈՒՐԽՏԵՍ՝ ՄԵՐ ՄԵՂԱՑՍ ՊԱՐՏՂԱԿԱՆ ԼԵՆԵՆ ԱՌԱՋԻ ՔԻ. ԵՒ ՄԱՍՆ
ԶՈՒԳԱՑԻՆ ԱՌՑԵՆ. ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՔՆ ՑԻՇԵՍՑԵՆ ԶՄԵՂ՝ ՑԻՐԵԱՆՑ ԱՂԱԻԹՍՆ.
Ի ԹՎ ԻՆ՝ : ՊԺԶ: (1407):

Մանոթ. Քարի երեսն ալժմ շերակել և թափվել է, տեղում մնում են տողերի սկզբի
փոքր մասերը միայն: Օգտվել ենք Հ. Օրբելու 1909 թ. կատարած գծագրից, ուր միայն տո-
ղերի վերջում կան սակավ պակասներ:

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 374—375, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 23,
Լուսանկ. 50ա

135. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան կողմում, որմնամուկի ստորին մասում, մուտքին մոտիկ, ներքուստ, խաչերի տակին, 8 տող.

ԿԱՄԱՆ ԱՅԵՍՔԱՆԻԿՍԿԱՆ
ԵՅԻՒԱՅՍԻՓՐԿՈՒՈՒՆՈՒ
ՈՒՄՈՒԵԻ ՉԱԲԱԿԱՅԻՄՈՑ
ՔՈՇԲԵԿԻՆԵԻ ՈՒԳԱՐԻՆՔ
ՆԵԲԵԿԻՆՔ . . Ա . ԲԵԿԻՆՉԱ
ՉԻՉԻԱԹՈՒՆԻՆ
ԱՌԻՉԻՆ ԵԿԱՅԻՇԵՅԷԲԻ
ԲՍ: ԹՎ 74

ԿԱՄԱՆ ԱՅ. ԵՍ ՋԱՆԻԿՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՉՍ Ի
ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈ ԻՄՈ ԵԻ ՋԱԻԱԿԱՑ ԻՄՈՑ| ՔՈՇԲԵ-
ԿԻՆ ԵԻ. ՈՒԳԱՐԻՆ, ՋԱՆԻԲԵԿԻՆ, ՋԱՆԱՄԱՐԼԻ ԲԵԿԻՆ,
ՋԱՅԻՉ ԽԱԹՈՒՆԻՆ . . . |, ԱՐՈՒՋԻՆ ԵԻ ԿԱ . .
ՑԻՇԵՑԷՔ Ի| ՔՍ. ԹՎ ԻՆ: ՊԿ: (1411):

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 28.

136. Հյուսիսային պատի արևմտյան անկյունում, ստորին մասում. 5 տող.
ԿԱՄԱՆ ԱՅԵՍՏՐՎԱՐԱՆՈՐԴԻՋԱԼ ԿԱՄԱՆ ԱՅ. ԵՍ ՏՐ ՎԱՐԴԱՆ, ՈՐԴԻ ՋԱԼԱ-
ԱԼԻՆ ՏՎԻ ԾԱԿԽԱՉԻՆ ՀՈՂՆ* Ի ՄԲ. ՈՒԽՍՍ
ՏՍԳԱՆ ՉԱՍԱՐԱՅԻՇԻԱՆՈՒԹԻ
ԱՂԱՍՈԱՌԱՆՈՐԴՏԻՆԻՍԲԵԿԻՆ
Բ: ԺԱՄ ԹՎ: ՊԿ: ԺԱՄ: ԹՎ ԻՆ: ՊԿ: (1443):

Հրատ. Շահաթուհանց, II, 376, Ջալալիանց, I, 188, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 21.

137. ԳԱՎԻԹ, արևելյան պատի հյուսիսային անկյունում, արտաքուստ, 8 տող.

ԻԹՎՄԷԻԵՍՊՈՒՏ ԱՆՍՈ
ԻՎԱԽԱՐԱԳՍԵԻԱՅԼԵՇ
ԱՔՍ ՏԻԱՖԵՅԱՔՈՒ
ՏՈՒԱՔՓՏ ՈՒՌԱՅԿԱԿ
ԱՉԱՆՉ ԾԱՆԿԱՅՎ
ԱՅԳԸՍՏԱԿՆՏՈՒՔ
ԻՄՈՒՏՍՊՐՁԱՆՈՒ
ԱՋՆՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԷՍԻ

Ի ԹՎ ԻՆ: ՋԻ: (1471) ԵՍ ՊՈՒՏԱՂՍ ՈՒԻ ՎԱԽՏԱՆ-
ԳՍ ԵԻ ԱՑԼ ԵՂԲԱՐՔՍ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՔ ՈՒ| ՏՈՒ-
ԱՔ ՓՏՈՒԱՆՑ, ԿԱԿԱՉԱՆՉ լՈՒԾԱՂԿԱՑՎԱՆՑ
Գ: ԸՍՏԱԿՆ. ՏՈՒԱՔ| Ի ՄԲ. ՈՒԽՍՍ ԳՐԱՆՁԱՍՏԱՐՈԱ
ՑԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻ. ՏՐ. ՆԵՐԼՍԵՍԻ:

Մանգո. Երրորդ տողի բաց տեղը ջարդված է եղել գրելուց առաջ:

Հրատ. Շահաթուհանց, II, 374, Ջալալիանց, I, 187—188, Բաբուլգարեանց, 178.

Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 14.

Լուսաճկ. 51

* Հ. Օրբելիով վերծանված թյուրք լեզվի խաչին հոգնչ.

138. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, 7 տող.

ԵՍԻՍՈՒԲ ՏՎԻ ԲԱՋԻՄԱՅՏՎԵՑ
ՆՈՎԱԼԵՐԻՆ ՀՈՂ Ի
ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍՍԻ ԳՐԱՆՁԻ ԱՍԻՄԻՐԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵՐ
ՏՐ ՆԵՐՍԵՍԻ: ԹՎԻՆ՝ :ՋԽԴ: (1495):
ԶԲԵՐՆԻ
ԿՍԻ:ՈՎ
ՋԻԴ

ԵՍ ԻՍՈՒԲ ՏՎԻ ԲԱՋԻՄԱՅՏՎԵՑ ՆՈՎԱԼԵՐԻՆ ՀՈՂ Ի
ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍՍԻ ԳՐԱՆՁԻ ԱՍԻՄԻՐԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵՐ
ՏՐ ՆԵՐՍԵՍԻ: ԹՎԻՆ՝ :ՋԽԴ: (1495):

Հրատ. Շահխաթունեանց, II, 373, Հ. Օրբելի, նշվ. աշխ., էջ 15,
Լուսակ. 53

139. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, կից
նախորդին վերևից, 6 տող.

Կ..... ՍՄԲՈՒ
ՏՈՒՍԱԼԱՆԻ
ԱԲԱՆԵՑԱՍԲՈՒ
ԽՏԻՍՎԻԸՆԶԻ
ՑԻՏՈՑՍՈՔԱՆՎ
ԻՆԻՃԱՆՈՂ.....

ԿՐԱՄԱՆ ՍՅ. ԵՍ ԲՈՒՍ ՈՐԴԻ ԾՆԱՄԱՍԱ ՄԻՍԱ-
ԲԱՆԵՑԱ ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍ. ՏՎԻ ԸՆՁԻՑ ԻՄՈՑ, ՍՈՔԱ
ՏՎԻՆ :Բ. ԺԱՄ ՇՈՂԱԿԱԹԻ ՏԱԻՆԻՆ.....

Մանոր. Համարում ենք ժամանակակից նախորդին, XV դ.:

Հրատ. Ջալալեանց, I, 191, Հ. Օրբելի, նշվ. աշխ., էջ 15,
Լուսակ. 53

140. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, նա-
խորդի տակը 4 տող.

ԻԼԼԻՒԻ
ՃՏԱՆՇԻՁՈՒՆՇԻ
ԿԱԱՌՋՆԻՌՈՒԲ
ՏՐ ԵՄԵՏՎԻ.....

ԵՍ ԱԼԹՈՒՆ, ՈՐԴԻ՝ ՃՐԱԶԱՆՇԻ, ԹՆՈՂՆ ՇԵՐԻԿԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵՐ. ՏՐ. ՆԵՐՍԵՍԻ ՏՎԻ.....

Մանոր. Արձանագրությունը թողնվել է թերի:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 17,
Լուսակ. 54

141. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, երկու
խորանավոր խաչերի տակ. 3 տող.

ՄԻՋՄԵԵԻԱՍՎԻՐՆԱՍ
ԲՆԱՅԵԵԹԻՆԻՆ
ԻՆ:ՈՎ:Ռ:ԻԶ:

ՍԲ. ԽԱՋՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ ՎԻԹԱՆԵՍՍԻ ԳՐԱԶԱՆՇԻՆ
ԵՒ ԳՈՒԼՊԱՍԻՆ. ԹՎԻՆ:ՈՒԶ: (1577):

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 22,

142. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի կենարոնակուն մասում, ներքուստ. խա-
չերի տակ, 3 տող.

ՄԲ ԽՆ ԲԻՄ ՍԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ | ԻՇԽԱՆ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆՅ. |
ԻՇԵՂԿՍԻ ԹՎ. ԻՆ. ԻԿԿ. (1614):

Թ ՌԿԳ

Ծանոթ. ԻՇԽԱՆ անունը լրացնում ենք ենթադրաբար:

143. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի կենարոնական մասում, արտաքուստ,
մուտքից արևելք, 10 տող.

ԻՌՄԼԲՈՒԻՍ ԿԱՄԻՆԱՅՁԵՌԵՄՆ
ՅՈՎՆՆԻՍ ԿՐԴԿՍՆ ԵՍԱՊԱՆՁԲՇԻ
ՈՐԴԻ ԼԵԼԻՔՅՈՎԻՔԱԼԻՇՈՒԵԻ
ԻՄԵԱԿԻՅՅԻՐԻՔՆԱՅԵԻՐԴԻՔԵԿԼ
ԼԵԻՔԵԿԵԼԵՐՍԱԼԼԵՆԱՅՇԻՅ
ԱՔԻՅԱՐԻՅՍԱՆՈՒՆԻՅԳՆԱՍԱՆՈՒՐԿՈ
ԵԿԵՅԵԱՅԱՆՍՆԵԻԼԵՐԻՔԱՐՄՈՒՐԵՔ
ԱՇԽԱՐԻՐԲՅՈՒՇՄԱԿԱՅԵԻՔԵԼՈՅԵՐՈՅ
ՆԱԵԻՄԵԼԻՔԻ ԵԿԿԱՐԻ ԿԵՆԱԿԻՅԱՐԻԵ
ԼԵՆՅԻՇԵՅԵՔ

Ի :ՈՄԼ: (1781) ԹՈՒԻՍ ԿԱՄԻՆ ԱՅ. ՁԵՌԱՄԲ ՏՆ. | ՅՈՎՆԱՅՆԻՍԻ ԿԱՊԹՈ-
ՂԻԿԱՊՍԻՆ, ԵՍ ԱՊԱՆ ՈՒՋԲԱՅԻ | ՈՐԴԻ ՄԵԼԻՔ ՅՈՎՍԵՓԱ, ԹԱԼԻՇՈՒ ԵՒ ԻՄ
ԿԵՆԱԿԻՅ ՀԵՐԻՔՆԱՅ ԵՒ ՈՐԴԻՔ ՄԵԼԻՔ ՊԵԿԼԱՐ ԵՒ ՄԵԼԻՔ ԱԲՍԻ ՄԵՐ ՀԱ-
ԼԱԼ ԱՐԴԵԱՆՑ ՇԻՆԵՑԱՔ ՍՐԲՈՅ ԱՊՈՂՈՅՍ ԱՂՈՒԱՆԻՅ ԴԱՆՁԱՍԱՐՈՒ
ԵՐԿՈՒՅ ԵԿԵԼԵՅՑԵԱՅ ՏԱՆԻՍՆ ԵՒ ԽԱՍՏԵԱԼ ՈՐՄՈՒՆՍ ԲԱՂՄԱՆ | ԱՇԽԱ-
ՏՈՒԹ. ՅԻՇԱՅԱԿ ՄԵՋ ԵՒ ՆԱՅԵՅԵԼՈՅ ՄԵՐՈՅ: | ՆԱԵԻ ՄԵԼԻՔ ԲԵԿԼԱՐԻ ԿԵ-
ՆԱԿԻՅ ՄԱՐԻԵՄՆ ՅԻՇԵՑԵՔ:

Ծանոթ. Գրիչը հսկողի քառի Ա տառի ներքևի ստեղծ մուտքի է նշել:

Հրատ. Ջալալեան, 1, 192, Բարխուդարեան, 178.

Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 18,
Լուսանկ. 55

ԹՎԱԿԱՆ ՁՈՒՆԵՑՈՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

144. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ. 7 տող.

... ԻՆՄԱՆՆԱՅԵՍ. | ԹՈՒՍՈՎՆ | ԱՆՄԱՀԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԳՐԻԳՈՐ* ՁԱՐԻԱ-
... ԼԱԲԵՐԴԵՅԻԱՆԱԹ ԲԵՐԴԵՑԻ ԱՆԱՐԺԱՆ ՔԱՂԱՆԱ, ՈՐԴԻ ԾԵՐԱՄԻՆ
... ԲԱՀԱՆԱՈՐԴԻԾԵՐԱ ՆՈՒԱՆԱ, ՏՎԻ ՋԻՄ ՀՈԳՈՒ ԲԱԺԻՆ Ի ՄԲ. ՈՒՍՍԱ.
ԲԻՆ... ԱՆԱՄՎԻԶԻՅՈՐԳ ՍՈՔԱ. :Բ: | ԺԱՄ ՏՆԴԱՌԱՋԻՆ ՏՎԻՆ ԻՆՁ Ե. . |
ՈՒԲԱՅԻՍԲՈՒՄՍՈՒԲԱԲ ՆԱՅԱՐԻՅՔԻ ԱՆՐԱՆԻՐՆ ՅԱՅԻ.:
ՏՆԴԱՌԱՋԻՅՎԻՆՆԵ
ԱՐԻՇՔՆԱՐԿՆԻՆ

Ծանոթ. Տողերի սկզբի մասերը հողմահարվել-թափվել
են: Վերջին մասերում՝ 1, 5, 6, 7 տողերից պակասում են

երկուական տառեր, որոնք եղել են մի նեղ քարի վրա, որն ընկել, կորել է:

Պակասող մասերը վերականգնում ենք ղրերի մնացորդների հիման վրա, նաև օգտվելով
Ջալալեանի հրատարակությունից: Հավանաբար XV դար:

Հրատ. Ջալալեան, 1, 191, Հ. Օրբելի, Նշվ. ժող., էջ 20,
Լուսանկ. 56

* Հ. Օրբելու վերծանությամբ՝ «Գեորգ»:

145. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, 6 տող.

ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ԱՇՈՏ ԻՐԻՑՈՐԴԻ ՄԻԱ-
ԲԱՆԵՑԱ ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍ. ՏՎԻ ԸՆԶԻՑ ԻՄՈՑ
ԸՆԾԱ ԵՒ ՅԵՏԻՆ | ԶՅԻՇԱՏԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿԷՍ
ԼԻՆԻ. ՍՈՔԱ. ԽՈՍՏԱՅԱՆ ԶԱՌԱՋԱԽՈՐ
ԿԻՐԱԿԷՆ .Դ. ԺԱՄ. ՈՐԶԱՓ ԿԵՆԴԱՆԻ ԵՄ
ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ. ԵՏ ԵԼԻՑ՝ ԻՆՁ ԱՌՆԵՆ:
ԻՆՁԱՌՆԵՆ ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ:

Ծանոթ. Ամբողջովին ծածկված է հոսած կրի շերտով և դժվարությամբ է վերծանվում.
հնարավոր է՝ ետ ինձ հիշատակ: Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 27,

146. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, 3 տող.

...ՇԷՍՈՐԴԻԱՆ... ԵՍ ՇԱՀՆԻՇԷՍ ՈՐԴԻ ԱՂՊՈՒՂԻՆ, ՎԵՐԻՆ ՆՈՎԵՐԻՆ
...ՂԻՆՎԵՐԻՆ... ԶՈՂՆ ՏՎԻ Ի ՍԲ. ՈՒԽՏՍ ԳԱՆՁԱՍԱՐԱՑ. ՈՎ ՀՈՂՆ
...ՌԻՍՍ... ՀԱՆԷ ՍՈՒՐԲ ՈՎԱՆԷՍԻՍ ԿԱՊԱԾ Է:

Ծանոթ. Անցյալ դարում արձանագրությունը ամբողջ է եղել և հավանաբար 6 լրիվ տող.
լրացնում ենք նախկին հրատարակիչներից.

Հրատ. Շահաթունեանց, II, 376, Ջալալեանց, I, 180.
Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 15, որտեղ Աղպուզին բառից հետո զբված է՝
«աղի նովերին հողն»,
Լուսակ. 57

147. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, 6 տող.

ԿԱԱԻՆ ԱՅ ԵՍԱԻԳ ԵՐՍԱՆ
ԻՍԻՆԻՄԱՆ ԵՐԻԿԻՆ ԵՐԻԿԻ
ԵՑԱՍԲՈՒԽՏԻՍԱՐՎԻԸՆ, ԶԻ
Ց ԻՄՈՑՍՈՔԱՐՎԻՆԴԻ
ԺԱԿԻՐԿԻՆՎԱՆԵՎԱԻՆ
ԿԱ ՄԱԻԶՔՆԱԻ... ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ԱԻԳԵՐՍ, ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ԱՏԱՐ
ՏԻԿԻՆ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍ, ՏՎԻ ԸՆԶԻՑ
ԻՄՈՑ. ՍՈՔԱ ՏՎԻՆ :Դ: ԺԱՄ ԿԻԿԻՆ ՎԱՐԴԵՎԱ-
ՐԻՆ: ԿԱՏԱՐԻԶՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ:

Ծանոթ. Թողնված է անավարտ: Համարում ենք XIV դարի սկզբի. նախ, որ զբված է
№ 108-ից անմիջապես հետո (24), ապա՝ նաև զբլուխի ոճը:

Հրատ. Ջալալեանց, I, 190, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 22,
Լուսակ. 58

148. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, 8 տող.

ԿԱԱ՝... ՀԱՅՐԱՊԵ
ՄՈՐ - ԳԵՐԳԱՅԻԱԲԵ
ԵՑԱՍԲՈՒԽՏԻՍԱՐՎԻ
ՕԻՄՀՈԳՈՒԴԻՆՍ
ՍՈՔԱՐՎԻՆ:Ա:ԺԱՄ
ՓՈԽՄԱԾԱԾՆԻՆԵԻ
ԲԸԱՐԱԿԱՆԶՔԱԿՆ
...ՀԱՅ ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ՈՐԴԻ ԴԵՐԴԱ,
ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ ՍԲ. ՈՒԽՏԻՍ. ՏՎԻ ԶԻՄ ՀՈՂՈ ԱՐ-
ԴԻԻՆ. ՍՈՔԱ ՏՎԻՆ :Ա: ԺԱՄ, ՓՈԽՄԱՆ ԱԾ-
ԱԾՆԻՆ ԵՐԵՔՇԱԲԱԹ ԱԻՐ: ԿԱՏԱՐԻԶ ԱԻՐՀՆԻՆ
ՅԱՅ:

Ծանոթ. Գրված է № 94-ից ներքև, առաջին երեք տո-
ղով մտած նրա «սահմանը», դա ապացույց է, որ զբված
է նրանից առաջ, իսկ 94-ը թվագրված է 1205 (1495).
Համարում ենք XV դարի երկրորդ կեսերի:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. աշխ., էջ 16,
Լուսակ. 59

149. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արեւելյան մասում, արտաքուստ, 6 տող.

ԿԱԼԱՆԱՅԵՍԱ
ԴԻՍԲԱԿԱՅԻՆ
ԵՆՅԱՍԲՈՒՄԻՍՏ
ՈՐԴԻԳԵՐԳԱՏՎԻ
ԸՆԾԱՍՈՒՔԱՏ ՎԻՆ
ԱՅԱՄԲՈՒՄԻՍԻՐԱ

ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԱՐԴԳԻՍ ՔԱՀԱՆԱ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ ՄԲ.
ՈՒԽՏԻՍՄ. ՈՐԴԻ ԳԵՐԳԱ, ՏՎԻ ԸՆԾԱ, ՍՈՒՔԱ ՏՎԻՆՍ :Ա:
ԺԱՄ ՄԲ. ՍԱՐԳՍԻ ԿԻՐԱԿԻՆ . . . :

Ծանոթ. Դրիչը տողերը խառնել է. թողնում ենք նույնությունը. նաև չի ավարտել:
Գրաձեռնը XIII—XIV դարերի են:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 17,
Լուսանկ. 60

150. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, 3 տող.

ԱՇՈՂՈՐՄԵԱՅԱՅԱՅԻՆ
ՈՒՓԱԿԱԿԱԼԻՍԲԱՐՈՂԻԿ
ԻՍԷԳԵՐԳԱԻՓՈՒԲԵՐՆԱԵՆ

ԱՇ. ՈՂՈՐՄԵԱՅ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ, ՓԱԿԱԿԱԼԻ ՄԲ.
ԿԱԹՈՂԻԿԻՍ ԵՒ ԳԵՐԳԱ ԻՐ ՓՈՒԲԵՐՆ ԱՄԷՆ:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 25,
Լուսանկ. 61

151. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, 4 տող.

ԿԱԼԱՅԵՍԱԿՈՒՄԻՋՆԱՅ ՇԻՆԵՑԻՄԻ
ԱԲԱՆԵՑԱՅ ՄԲ ՈՒՄԻՍԵԿՎԻԸՆԾԱՅ
ԻՍԲԱԹՈՐՄԵՍ ՍՈՒՔԱՅՎԻՆԵՆՈՒՄԵՐՆԱ
ՄՅԱԿՈՒՄԵՆԻՆՈՐ ՉԱՓԿԵՆՇԱՅԵՄՆԱՐՆ

ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ՅԱԿՈՒ ՄԻՋՆԱԹՇԻՆԵՑԻ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՅ ՄԲ. ՈՒԽՏԻՍ ԵՒ ՏՎԻ
ԸՆԾԱՅՍ Ի ՄԲ. ԿԱԹՈՂԻԿԵՍ. ՍՈՒՔԱՅ ՏՎԻՆ Ի ՏԱՐՈՒՄՆ :Բ: ԺԱՄՍՍ ՄԲ. ՅԱԿՈՒ
ՏԱԽՆԻՆ. ՈՐՉԱՓ ԿԵՆԳԱՆԻ ԵՄ ԻՄ ՀԱԻՐՆ . . . :

Ծանոթ. Թողնված է անավարտ:

Հրատ. Զալախանց, I, 191, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 126,
Լուսանկ. 62

152. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, նախորդի մոտ. 7 փոքր խաչերի տակ. 4 տող.

ԽԽԽԽԽ ԽԽԽ ԽԽ
ԱՇՈՂՈՐՄԵԱՅԱՅ
ԱՔԱՅԱՆԱՅԻՆ
ԱՆԱՅՆԱՅԵՑՈՅՆ

ԱՇ. ՈՂՈՐՄԵԱՅ ՏՐ. ՂԱՋԱՐ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ԽՈՐԱՆԱՅ-
ՇԱՏԵՑՈՅՆ. ԱՄԷՆ:

Ծանոթ. Վերևի աջ անկյունում կա «Խ» տառ, որը ենթադրաբար կարող է թվական համարվել:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 26,
Լուսանկ. 63

153. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, խորանի մեջ խաչ և կողքին 3 տող.

✠ ԽԻՉՍԲԱ
ՐԻԱՍՅՈՏ
ՆԱՍԿԱՆԿՍ

ՄԲ. ԽԱՅՁ ՔԱՐԵՆԻՍԱԻՍ ՅՈՒՆԵՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ:

Ծանոթ. Հավանաբար 1586 թ. վախճանված կաթողիկոսն է:

154. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, խաչերի մեջ, 4 տող.

ԽՉՍԱԹ
ԱԵՍԱԲ ✠
ԵՂԵԷ ԳԼՎԻ

ԽԱՅՁ ԱԹՄԱՆԵՍ ԱԲԵՂԻՆ Է: ԳՆԻՆԼՎԱՐԻ:

155. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչերի տակ. 1 տող.

✠ ✠

ՍԱՌԻԿԻՆ Է ԽԱՅՁ:

ՍԱՌԻԿԻՆԷԻԱՉՍ

156. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչի շուրջը, 2 տող.

ԱԾՈՂՄԻ
ԹԱՋՈՒՄԵ

ՄԾ. ՈՂՈՐՍԻ ԹԱՋՈՒՄԻՆ:

157. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչի շուրջը, 2 տող.

ԽՆՇԱՍ
ՓԱԻՆ

ՄԲ. ՆՇԱՆՍՄ ՓԱՆԻՆ:

158. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, խաչի տակ. 2 տող.

✠
ԱԹԻՆ
ԽՆՍՆԱՊ

ԽԱՅՁ ՆԱՊԱԹԻՆ:

159. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչի տակ. 1 տող.

✠
ԱԶՈՒՔՆ

ԱԶՈՒՔՆ:

160. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչի տակ. 2 տող.

✠
ՄԻՉՍԻԱԹՈՒ
ՆԱՆՆԷՑ՝

ՈՐ. ԽԼԼ, ԶՍ ԽԱԹՈՒՆ, ԱՂԻՆ, Լ:

161. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ, խաչի տակ. 2 տող.

✠
ԱԾՈՒՐԴԻ ՎԹԱՍ
ԱՂԻՆ ՀԹՈՅՆ՝

ԱԾ. ՈՂՈՐԾԻ ՎԹԱՆԷՍՄԱԲԵՂԻՆ ՀՈԳՈՅՆ:

162. ԳԱՎԻԹ, ներքուստ, խաչավորող կամարների հենակ՝ արևելյան որմնամույթի խոյակից վեր, առաջին քարի վրա ուռուցիկ մեծ խաչ և վերևում 2 տող.

Ռ ԶՈՒԲ ԱՆ
Ի ՆԷԽԱԶ

ՌԼՈՒԶՈՒԲԱՆԻՆ Է ԽԱԶՍ:

Ծանոթ. Նկատի ունենալով տեղագրությունը, խաչի և գրչության մեծ արվեստը, այն համարում ենք հուշարձանի շինարարությանը ժամանակակից և մեկենաս Հասան Ջալալ Դալալի դստեր հիշատակագրությունը, մանավանդ, որ հանդիպակած կամարի նույն տեղում ևս նույն հիշատակագրությունն է հավանաբար, բայց աղակալման հետևանքով չի որոշվում պարզորեն: Լուսանկ. 63ա

162ա. Նախորդի հակառակ կողմում 2 տող.

Ուլուխաթուհին է խ[ա]չս:

Լուսանկ. 63

163. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասում, արտաքուստ, 9 տող.

...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...

. . . ԱԲՈԳ. . . Ռ ՀՂԱԼԱԼ ԱՐԳԵԱՆՄԹ ԻՄՈՑ . . . ՏՎԻ ԸՆԾԱ ԵՒ ՍՈՔԱ
ԵՏՈՒՆ . . . ԺԱՄ՝ ՀԱԻՐ ԻՄՈՂ ԳՐԻԳՈՐՈՂ . . . ՄԱԻՐ ԻՄՈՂ . . . ՏԱԻՆԻՆ
. . . ԻՆՁ ԵՒ ՄԻ . . . ԿԱՏԱՐԻՉ՝ՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ԹԱՅ՝

Ծանոթ. Գրված է եղել առնվազն 3 քարերի վրա. մնացել է միայն կենտրոնինը, մյուսները նորոգումների ժամանակ փոխվել են նոր քարերով: Հավանաբար XIII դար:

Հրատ. Լ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 16:

. . Ռ . . . ՄԵՂԲԱՍ
 . . ՍԱՂԱՄ
 . . ՋԱՍԲՍԻԻՄԻՍՈ
 . . ՏՂԻՆ : Բ : ԶԱՓՈԿԱՍ
 ՈՒՏԱԻՆ ՋԻՄԱՂԲԱՐ
 ԿԱԱԴԵՆԷ ԿԱԹՈՂԻԿԵ

. . . ԻՄ ԵՂԲԱԹՐԻ . . . ՍՈՒՔԱՂ՝ ՏՂԻՆ : Բ :
 ԺԱՄ ՓՈԿԱՍՈՒ ՏԱԻՆԻՆ ՋԻՄ ԱՂԲԱԻՐ ՀԱԻԱ-
 ԴԵՂԻ. ԿԱԹՈՂԻԿԵ . . .

Հրատ. Ն. ՕԲԲԵԼԻ, նշվ. ժող., էջ 18.

. . . Ա Ս Մ Հ . . .
 . . . Ի Ո Ս Մ Ի Ա Բ . . .
 Յ Ա Ս Բ Ը Ո Ի Խ Տ Ի Ս . . .
 . . . Տ Վ Ի Ն Է Դ Պ Ա Տ . . .
 . . . Գ Է Ռ Գ Ա Տ Ա Ի . . .
 . . . Տ Ա Ր Ի Ը . . .
 . . . Ի Ն Յ Ա . . .

. . . ԵՍ Ի Գ Ն Ա Տ Մ Ի Ո Ս Մ Ի Ա Բ Դ Ա Ն Ե Ղ Յ Ա Ս Բ . Ո Ի Խ Տ Ի Ս .
 Ի Ս Ո Բ Լ Ա Ի Տ Ի Ի Ն : Ա : Պ Ա Տ Դ Ա Ր Ա Գ Ի Ս Բ Ի . Գ Է Ռ Գ Վ . Տ Ա Ի -
 Ի Ն Ի Ն . Կ Ա Ի Տ Ա Ր Ի Զ Գ Ն Ի Ա Ի Ր Հ Ն Ի Ն Ե Ա Յ :

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 17,
Լուսաճկ. 64

ԱԾՈՂՄԻ ԱՂՐԻ
ԽԱՌՆՓԱՇԵ

ԽԱՆՈՒ ՀՈՒՈՒՄԻԱԴԻՆ Է:

[illegible]

- 62 -

169. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի կենտրոնական մասում, ներքուստ, խաչի մոտ. 2 տող.

ሀቲሃድብኒ
ሆናግተ

ՍԻՄԵՈՆ, ՄԷՐԷԱՊ:

170. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի կենտրոնական մասում, ներքուստ, խաչերի մոտ. 5 սող.

ՍԲԻՆԵՐՍ ԲՐԻՍ

ጥጊቱኔ ረፈ

ԱԼԱԽԻՆ

በጥንታዊነት

trv.9

ՍԲ. ԽԱԶԵՐՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ ՊՈՂՈՍԻՆ, ՇՀԱԼԱԻՆ,

ՈՐԴ, ՈՑ ԵՒ ԴԱՏԱԵՐԱՑ.

171. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի կենտրոնական մասում, ներքուստ, խո-
րանավոր խաչի մոտ. 6 տող.

ՍԻՄԵՈՆ՝ ԿԴՂԸ ՍԻՄԵՈՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ՝ Կ.Ս.Ն. ԿՆԵՑ 8, Ի. Խ.Ս.ՉՍ՝ ՓՐ.ԿՈՒՐ.

469210

ԹԵ՛՛Հ, Ո՛՛ԳՈՅ ԻՄՈՅ.

Φ 400

pt

49

011

J Nj

Ծանոթ. Հավանաբար Սիմէոն V կաթողիկոսի հիշատակագրութիւնն է (1794—1810):

171ա. ԳԱՎԻԹ, արտաքուստ, հյուսիսային պատին, մոտաքի աջ կողմում:

Յուդ թվ. ին (1751):

ԳԱՎԹՈՒՄ ԵՂԱԾ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՎՐԱ

172. ԽԱԶՔԱՐԻ ստորին մաս, օգտագործված է որպես հատակի սալքար, գավթի հարավ-արևելյան անկյունում, 6 տող.

ԵՍՎԱԽՈԱՆ

ԳՐԴԻՆԱՍԱ

ՀԱԿԱՆԳՆԵՅ

ԻԶԻԱՐՄԻՏԱ

ԴԱՆԻՐԴՈՅԻՏՈՅԱՆ

ԱԻԲՍՅԻՆԷՔ . . . ՈԾԱ

ԵՍ ՎԱԽՏԱՆԳԻ, ՈՐԴԻ ՀԱՍԱՆԱ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ Ի

ՏԱՊՊԱՆԻ ՈՐԴՈՑ ԻՄՈՑ: ԱՂԱԽԹՍ ՅԻՇԷԲ . . . :ՈԾԱ:

(1202):

Հրատ. հ. Օրբելի, նշվ. փող., էջ 30.

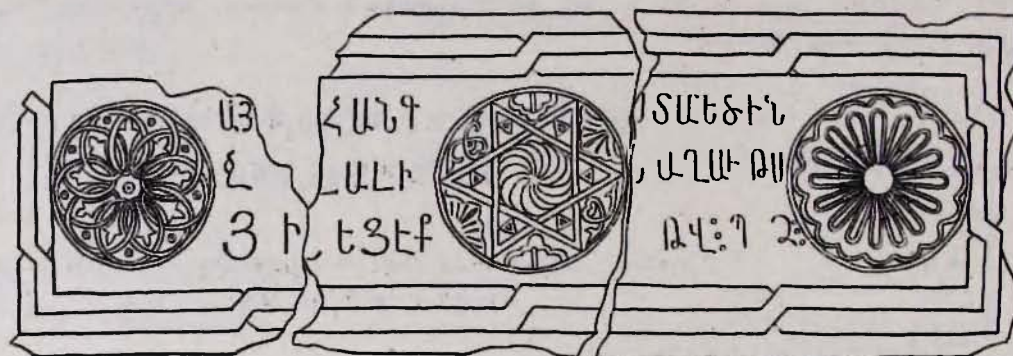
173. ԽԱԶՔԱՐԻ ստորին մաս, օգտագործված է որպես հատակի սալքար.
 դավթի հարավ-արևելյան անկյունում, 4 սոդ.

ԹԻՒՆՈԿՉ ԹԻՒՆ :ՈԿՉ: (1217):| ԵՍ ԱԻՇԱՔ ԿԱՆԳԻՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ
 ԵՍԱՆՇԱՔԿ ԵՂԲԱԻՐ ԻՄՈՅ ՀՐԱՍԱՆԱ: . . .
 ԱՆԳՆԵՑԻԶ
 ԽԱԶՍԵՂԲԱՐԻՄՈՅ

Մանոթ. Մնացածը ոչնչացել է խաչքարը կոտրելու հետևանքով:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 31.

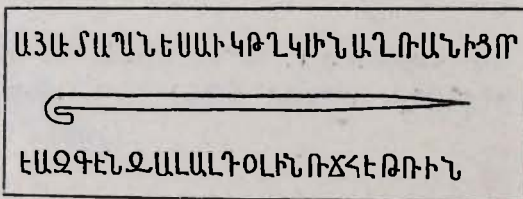
174. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, սպիտակ մարմարից, շրջանակներին շղթայաձև դարձեր, երեսին երեք զեղեցիկ վարդյակներ. դանձախույզների կողմից կոտրված է երեք մասի. դրված է կրկին խառնված գերեզմանի վրա: Գտնվում է արևելյան մասում, դեպի եկեղեցին տանող մուտքի առաջ. երեսին 3 սոդ.

ԱՅՐՍ Է՛ ԿԱՆԳԻՄՈՅ ՄԵԾԻՆ| ԶԽԱԶԱԼԻՆ՝. ԱՂԱԲՍ| ՅԻՇԵՑԻՔ:
 ԹՎԻՆ, :ՊԶ: (1431):

Հրատ. Բաբխուղարեանց, 176: Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 30,
 Լուսաճկ. 65

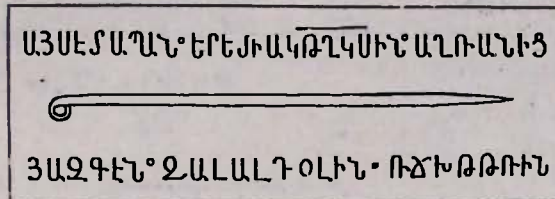
175. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, սպիտակ մարմարից, շրջանակներին շղթայաձև դարձեր, երեսին զեղեցիկ քանդակներ և հովվական գավազան. կից է նախորդին հյուսիսից. երեսին 2 սոդ.

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ԵՍԱԻ ԿՐԱԹՈՂԻԿԻԿՈՄԻՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ. ՈՐԻ Է ԱԶԳԵՆ ԶԱԼԱԼ
 ԴՕԼԻՆ. :ՌՃԷ: (1728) ԹՈՒՒՆ:

Հրատ. Բաբխուղարեանց, 176: Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 30,
 Լուսաճկ. 65ա

176. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, սպիտակ մարմարից, շրջանակներին շղթայաձև զարդեր. երեսին գեղեցիկ քանդակներ և հովվակոտն գավազան. կից է նախորդին հյուսիսից. երեսին 2 տող.

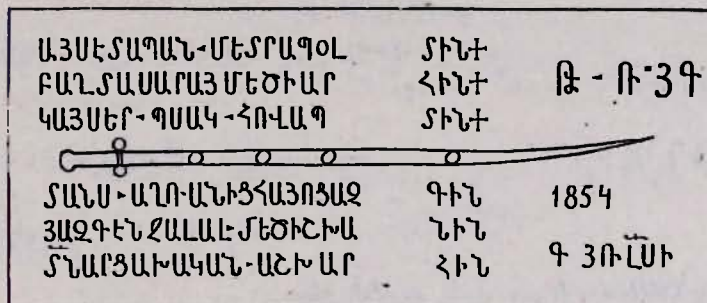

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ԵՐԵՄԻՍ. ԿՐԱԹՐՈՂՈՐԻԿՈՒՄԻՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ. ՅԱԶԳԷՆ
ԶԱԼԱԼ ԴՈԼԻՆ. ՌՃԻԹ: (1700) ԹՈՒԻՆ:

Մանր. Հ. Օրբելու մոտ չոր է լազգէն:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 176, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 30,
Լուսակ. 65բ

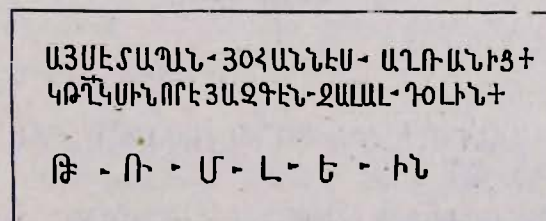
177. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, երեսին գավազան. գտնվում է Ջալալի
(№143) տապանաքարին կից, հարավից. երեսին 6 տող.

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՄԵՏՐԱՊՈԼՏԻՆ, ԲԱՂՏԱՍԱՐԱՅ ՄԵԾԻ ԱՐՀԻՆ, ԿԱՅՍԵՐՊՍԱԿ
ՀՈՎՎԱՊԵՐՏԻՆ, ՏԱՆՍ ԱՂՈՒԱՆԻՑ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻՆ, ՅԱԶԳԷՆ ԶԱԼԱԼ ՄԵԾ
ԻՇԽԱՆԻՆ. ՏՆ. ԱՐՑԱԽԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ: ԹՎԻՆ: ՌՃ: 1854, :Գ: ՅՈՒԼԻՍԻ:

Հրատ. Բաֆֆի, իմաստի մեղիքուժյունները, 310, Բարխուդարեանց, 176,
Լուսակ. 65գ

178. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ. երեսին գավազան, կից է նախորդին՝
հարավից. 3 տող.

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՅՕՀԱՆՆԷՍ ԱՂՈՒԱՆԻՑ| ԿՐԱԹՐՈՂՈՐԻԿՈՒՄԻՆ, ՈՐ Է
ՅԱԶԳԷՆ ԶԱԼԱԼ ԴՈԼԻՆ: ԹՎԻՆ: ՌՄԼԵ: (1786)-ԻՆ:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 176, Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 20,
Լուսակ. 65դ

179. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, կից նախորդին հարավից, երեսին գավազան և 3 տող.

ԱՅՍԷՏԱՊԱՆ ՍԱՐԳՍԻ ԱՂՌԱՒՅ
ԿԹՂԿՍԻՆ՝ ՈՐԷՅՍԱԶԳԷՆ ՋԱԼԱԴՕ
Յ
ԼԻՆԻ ԲՆ Ս՝ Հ Է՝ ԻՆ

ԱՅՍ է ՏԱՊԱՆ ՍԱՐԳՍԻ ՍԱՂՌԱՆԻՑ՝ ԿԱ-
ԹՈՂԻԿՈՍԻՆ, ՈՐ է ՅԱԶԳԷՆ ՋԱԼԱԼ ԴՕԼԻՆ:
ԹՎԻՆԻՆ՝ ՈՄՀԷ: (1828)-ԻՆ:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 176: Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 29,
Լուսանկ. 65b

180. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, երեսին գավազան. 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՊԱՆ ԴԱԹԿԱՆՍՈՐԻԲՆ
ՅԱՐՊԿԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԴԱԽԻԹ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ, ՈՐԴԻ ԲԱՄԴՍԱՐՍԱՐ
ՊԻՆԿԻՆ:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 176: Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 29,
Լուսանկ. 65q

181. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 1 տող.

ՅԿՄԵՍ ԿԹՂԿ

ՅՈՀԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 176: Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 30,
Լուսանկ. 65q

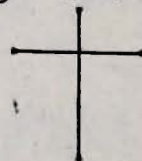
182. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ. վրա, որն այժմ չկա.

Այս է 'Տապան' Գրիգոր 'Կաթողիկոսին' 'Աղուա'նից. Ի :ՌՆԲ: (1653) թուին:

Հրատ. Բարխուդարեանց, 176:

183. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, դրված է գավթի մեջ, հենած արևելյան
պատին, ճակատին և տակին 4 տող.

ԻՌԻԷ Ծ Ձ:
Ա ՈՒՆՆԱՅԵՍԿԷԼ ԱՍՈՐԴՊԱՆՍԷ

Ի ԴՈՅԶՈՐՆՄԵ ԾԻՆԱՂԲԱՍԴՈՅԱ
ԵՑԻԱՀՍ

Ի ԹՎԻՆ՝ :ՋԾԶ: (1507)՝ ԱՆՈՒՆ[Ն] ԱՅ՝ ԵՍ ՎԷԼԻՃԱՆՍ, ՈՐԴԻ ՊԱՐՈՆ ՍԷԻ-
ԴՈՅ, ԹՈՒՆ ՄԵԾԻՆ ԱՂԲԱՍՏՈՅ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ:

Ծանոթ. Կարծում ենք, որ ՍԷԻՂԸ այս տոհմի մեջ գործածական Սևադա կամ Սալառն
անվան նվազականն է:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 31:
Լուսանկ. 66

188. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է աաճարի հյուսիսային պատի տակ, ստորին մասում, 7 տող.

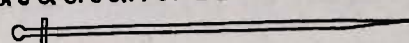
ՈՂԴ

ԵՍԱՄԱԴԿԱՆ
ԳՆԵՅԻՋԻԱՋՍԻ
ՓՐԿՈՒԹԻՒՆՆՈԳՈՅ
ԻՄՈՍՈՐԿԱՐԴԱՅ
ՍԱՂԱԻԹՍ
ԷՔ

:ՈՂԴ. (1245).| ԵՍ ԱՄԱԴ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ Ի| ՓՐԿՈՒ-
ԹԻՒՆ ՀՈԳՈՅ| ԻՄՈՅ. ՈՐ ԿԱՐԴԱՑՔ| ՅԱՂԱԻԹՍ ԹԵՇԵ-
ՑԻԷՔ:

Հրատ. Բաբխուղարեանց, 179 (Թերի), Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 32.

189. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, 9 հատ, տափակ, մեծ և գեղեցիկ. գտնվում են գավթի հյուսիսային պատի մոտ, մոտաքից արևելք. իրար մոտ, արտաքուստ.

ԱՅԱՏԱՊԱՆԱՐԻՍՏԱԿԵՍ.ԷՊՍԿՊՈՒՆՈՒ

ԵՂԲԱՅՐԵՐԵՄԻԱԿԹԼԿՍԻՆ ՌՃԼԳԹՈՒՆ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ԱՐԻՍՏԱԿԵՍ ԵՊԻՍԿՈ-
ՊՈՍԻՆ, ՈՐ Է| ԵՂԲԱՑՐ ԵՐԵՄԻԱ ԿԱ-
ԹՈՂԻԿՈՍԻՆ :ՌՃԼԳ. (1684) ԹՈՒԻՆ:

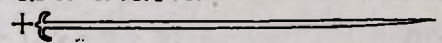
Հրատ. Բաբխուղարեանց, 179, Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 33.

190.²

ԱՅԱԷ. . . ՊԱՆ ԱՌԱՋԱՇՏԻՅԻՏԻ Ո
ԳՐԻԳ. . . ՈՐԻՏԻՍԱԻՆՈՐԷՀԱՅՐ
ՏԻԴ ԱԹԻՆԻՌՃՀԱ ԲԼՆԱՊԻԼԸ

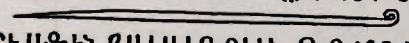
ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ԱՌԱՋԱՇՏՈՐԷՑԻ
ՏՐ.| ԳՐԻԳՈՐԻՆ, ՈՐԴԻ ՏՐ. Ե-
ՍԱՑԻՆ.Ք ՈՐ.Է ՀԱՑՐ| ՏՐ. ԳԱԹԻՆ.
Ի :ՌՃՀԱ. (1722) ԹՎԻՆ: ԱՊՐԻԼԻ
:Ի: (8):

191.

ԱՅԱ. ԱՊԱՆԿԱԿՈՅԵԱԼՏԻԱՍԱՇԱԲ
+
ԱՆՎԱԹՊԵՏԻՆՈՒԿԵԼՋԵՆՊՏՐԵՅՈՅ
ԹՆՈՃԿԳ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՀԱՆԿՈՒՑԵԱԼ
ՄԻՆԱՍ ԱՇՍԲԱՆ ՎԱՐԹԱՊԵ-
ՏԻՆ, ՈՐ Է ԿԵՂՋԵՆ ՊՏՐԵՑՈՒՑ|
ԹՎԻՆ. :ՌՃՀԳ. (1724):

192.

ԱՅԱԷԴԱՊ ՎՐԴՊՏԻՆ

ՈՒԷԱՔԵՆՋԱԼԱԼԴՈՒՆ Թ ՌՃԼԷ

ԱՅՍ Է ԴԱՊԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԴԱ-
ՊԵՏԻՆ| ՈՐ Է ԱՋԴԵՆ ՋԱԼԱԼ ԴՈ-
ԼԻՆ. ԹՎԻՆ| :ՌՃԼԷ. (1748):

Հրատ. Բաբխուղարեանց, 179, Հ. Օրբելի, նշվ. յոդ., էջ 33.

193.

ԱՅԱՀԱԳԻՍՏԱԳԻԹԻՆՈՐԴԱՊԱԴԻՆԷԻ
ԹՈՒՆԱՂՈՒՆԻՅԱՐՍԷՍԿԱՊԱՍԵԼԷԲԱ
ՅՐՍԱԳԻՍԻՇԻԱՆԻՆՌՄԵ ԲԼԻՆԷՐ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԳՍԻՆ, ՈՐ-
ԴԻ ԱՊՐԱԻՆ ԵԻ| ԹՈՒՆ ԱՂՈՒ-
ԱՆԻՑ ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ,
ԵՂԲԱ|ՑՐ ՍԱՐԴԻՍ ԻՇԽԱՆԻՆ.
:ՌՄԵ. (1756) ԹՎԻՆ ԷՐ:

— 69 —

199. ԲԵԿՈՐ. Ընկած է խցերից մեկում, այլ քարակույտի մեջ, վրան մահացորդ 4 տող.

ՆՈՐՈԳԵՑԱՆԻ . . . ԶԵՆՈՒԱՄԲ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱԹՈՂԻ-
ԿՈՍԻՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ, ՈՐ Է ՅԱԶԳԵՆ ԶԱՆԱՆ ԴՈՒՆ:
Մանոթ. Սարգիս կաթողիկոսը մահացել է 1828 թ.
Հրատ. Լ. Օրբելի, հոյ. ժող., էջ 33.
ԱԼԴՈԼԻՆ

200. ԲԱԿԻ հյուսիս-արևելյան անկյունում ներսից և դուրսից սրբատաշ քարով շինված խցի պատի վրա, ներքուստ, 3 տող.

ԵՐԵՄԻԱ ԵՐԵՄԻԱ ԿՐԱԹՈՂՈՂԻԿՈՍ ՇՐԻՆԵԱՅԻ. Ի ԹՎԻՆԻ.
ԿԹՂՎՇՆՅ :ՌՃԼԸ: (1689.)
Ի ԹՎ ՌՃԼԸ

201. ԲԱԿԻ հյուսիսային խցերից մեկի պատի տակ ընկած վոքը խաչքարի վրա, 4 տող.

ՅՇԿԻ ՅՐԻՇԱՏՄԱԿԻՆԻ ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԴԳՆԱՊԵՏԻՆ. Ի 1855
ՆԵՐՍԷՍ ԱՄԻ:
ՎՐԴԴԻՆ
Ի 1855 ԱՄ

202. ՊԱՐԱՊԻ հարավային մուտքի պատին ագուցված քարի վրա. երեսով արևելք, արտաքուստ, 9 տող.

ԹԻՄ ՈՂԳ ԹԻՆ ՌՂԳ. (1244). ԵՍ ՏՐ. ՆԵՐՍԷՍ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ
ՍՄԻԱԲԱՆԵՅԱ ՍՐ. ՈՒԽՏԻՍ ՏՐ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՔՍ ԽՈՍՏԱՑԱՆ
ՍԲՈՒՏԻՍՄԻԱԲԱՆԱՆԵՐԻ ԽԱՄ Ի ՏԱՐՈՒՄԵՆ, ՅՈՒՎԱՆՈՒ ՏԱՆԻՆ. ՍԲ. ԽԱԶԻՆԵՆ,
ԱՐԴԱՆԵՒՄԻԱԲԱՆԱՆԻ . . .

ՆԱԲԱՆԱՆԱՆԱՆԱՆ
ԺԱՄԻՏԱՐՈՒՄՆ ՅՈՒՎԱՆՈՒՏԱՆԻՆ ՍԲ
ԽԱԶԻՖԱՐԵԿԵՆԱՆԻ

Հուսանկ. 67

203. ՊԱՐՄՊԻ հարավային մուտքի պատին ագուցված մի այլ քարի վրա, արտաքուստ, 3 տող.

ԵՍՈՎԱԷՍԱՐԺԱՔԱՏԱ ԵՍ ՈՎԱՆԷՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՓՈՔՐ
ՆԱ ՅՓՈՔԱԿՈԱՅՆՄԻՈՒ ԱՄԿՈԱՅ ՆՈՐՈԳԵՑԱՔ ԶՏՈՒՆՍ ՅԻՇԵՑԻ . . .

Ե ԶԲ ԶՄՈՒՅ ՅԻՇԵՑԻ Ս

Մանոթ. Հնդգծված բառը կասկածելի է:

Հուսանկ. 68

ԴԱՍԿՈՂԻՒՄԵՆԹՈՐՈՒ
ԳԱՄԻԱԲԱՆԱՍՏՈՒՐԻ ՈՒ
ԶԲՈՐՈՒՄԻՆԻՍՏՈՒՆՆԵՐ
ԿԵՆՏՐԱԼԱՆՈՒՄԻ
ԷՄԻՍԿՐԻՊՏ

ԿԱՄՍԻՆ ԱՅ. ԵՍԻ ՎԱՍԱԿ, ՈՐԴԻ ԻԻԱՆԵՒ, ԹՈՌՆԻՆ՝ ՎԱՆ-
ՏԱՆԻՂԻԱ, ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ ՍՈՒՐԲ ՈՒՐԽՏԻՍ, ՏՎԻՂ ԶԲԱ-
ՐՈՒՏԱՆԻՑ ԱՑԴԻՆ ԶԶԵՑ՝ . . . Ի ՄԵՐ ՏԱՊԱՆԱՏՈՒՆՍ
ՄՈՔԱՂ՝ ՏՎԻՆ-ԺԱՄ ԴԱՒԹԻ, ԶԱԿՈՔԱՂ ՏԱԻՆԻՆ՝ . .

205. ՊԱՐՄՊԻ հաճախյին մոտոքի պատին ագուցված մի այլ քարի վրա,
թեքի 10 սող.

ԶԴԴՍՆԻ
 ԴԻՊԼՈՄ
 ԴՆԺՆԻՐ
 ԵՊԻՏԿՈՍ
 ԵՊԻՏԿՈՍ
 ԵՊԻՏԿՈՍ

ՀՈՒՍԱՆԻՔ. 70

ՍԱԼՈ . . . ԵՒ ԻՆՁ ԴՊԱՏԱՐԱԳԻ ԶԱՄԷՆ ԴԵԿԵՂԵՑԻՔՍԻ . . .
 ԻՔԱՏԵԻՆՁ
 ՏԱՐԱԳՕՒԷՆ

Հրատու. Ն. Օբբեկի, Նշվ. ժող., էջ 34.

ԲՍԱԾ ՈՂՈՐՄԻ
 ՀՈԳՈՅՆ ՀՈՎԱ
 ԴԵՂԱ : ՈՂ :

ԲՍ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ | ՀՈԳՈՅՆ ՀՈՎԱ | ԴԵՂԱ. : ՈՂ. : (1241)

Գրքի համար : 1241

Հրատ. Հ. Օբբեկի, նշվ. ժող., էջ 34:

ԴՅՈՒՆ: 2
 ԱՄԿԻՎ ԹԻՒՆ : 2 «ԱԹՊԱԲԱԿԻՆ» «ԶԱՊԼԱԼԻՆ»
 ԼԱԼԻՆ
 ՔԱՆՆ

209. ՊԱՐՍՊԻ արևելյան մուտքի միջանցքի հարավային պատին ագուցված քարի վրա, 5 տող.

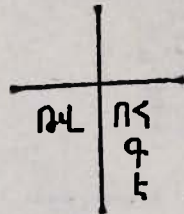
ԵՍՊԱԲՈՒՏ
ԱՅԿԱՆԳՆԵՅ
ԻԶԻԱՐՍՅԱԻ
ՐԻՏՈՅՍԷԻԼ
ԴԻՅԱՂԱԻԹՍ

ԵՍ ՊԱՐՈՒՏՍԱՅ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՀԱԻՐ ԻՄՈՑ
ՍԷԻՄԱՊԻԻ. ՅԱՂԱԻԹՍ ԹԻՇԵՔԻ:

210. ՊԱՐՍՊԻ արևելյան մուտքին արված, որպես բարավոր մեծ դերեղմանաքարի վրա, 2 տող.

ԱՅՍԷՅԱՆԳԵՍԱԶԱՏԵ ԱԹՍՆՅՈՒՆ: ՍՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԱՏԻՆ, ԱՂԱԻԹՍ
ԹԱԼ: ԴՅՅԻՅԻ: ԹԻՇԵՔԻ: ԹՎԻՆ: ԹԻՇԵՔԻ: (1563)

211. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, ընկած է վանքի պարսպից դուրս, հարավային կողմի գերեզմանատան մեջ, թևերի արանքներում և տակին 10 տող.

ԵՍՏՐԲԱՐ
ՍԵՂՈՐԴԻԱՍԻԱԲԱՆ
ԱՅԱՌԱՔ ՆՈՐԴՍՐԲՈ
ՈՒՍԻՍԳԱՆՁԱՅՍԱՐ
ԱՅԿԱԳՆԵՑԻԶԻԱՐՍԻ
ՓՐ ԿՈՒԹԻՒՆ ՀՈԳՈ

ԽՈՅՈՐԵՐԿԻՐ ՊԱԳԱՆԷՔՅԱՂԱԹՍ

212. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, գտնվում է վանքից մոտ 200 մետր ներքև, անտառի մեջ, դեպի գյուղ տանող ճամփից քիչ հեռու՝ «Դէլի խաչ» կոչվող վայրում. տեղում է պատվանդանը և խաչքարի ստորին մասը, վերին մասը կտրված, ընկած է շուրջը, վրան 7 տող.

ՆԵՍ... ԲԱԿԻՆՈՐԴ... ԱՆ... ԱՏՆԻԱ
ՈՂԵԻՅԻՇԻԱՆՈ...
ԹԵՅԱՍԱՆԱՏԻԱՐՆՈՒԵԻԱՄՈ;
ԻՍՆՈՒՐՄԱՄԲԱՆԱԵՍՏՐ... ՆՄԵԾ
ԱԿՈՂՄԱՆՑԻԴԻՍԿՈՂՈՍ ԵԻԼ... ԻՏԻՍ
ԳԱՆՁԱՍԱՐԱԿԱՆԳՆԵՑԻԶԻԱՐՍԻ
ԻՓՐԿՈՒԹԻՅՈՒՆՈՒՄՈԱՌՔՍ

ՆԵՍ... ԱԹԱՐԵԱԿԻՆ ՈՐԴՈ ՀԱՍՈԱ-
ՆՄԱՐ ՏՆ. ԽԱԶԻՆՈ ԹՈՒԻՆՈ: ՈՂ: (1241)
ԵԻ ՅԻՇԽԱՆՈՒԹԵ. ՀԱՍԱՆԱ ՏՆ. ԽԱԶԻՆՈ
ԵԻ ԱՄՈՒՍՆՈ ԻԻՐ ՄԱՄՔԱՆԱ, ԵՍ ՏՐ
ԴԱՐԴԱՆ (?) ՄԵԾԱԿՈՂՄԱՆՑ ԻՊԻՍԿՈ-
ՊՈՍ ԵԻ ԵԿԻ ՍԲ. ՈՒՊՏՍ ՂԵԱՉԱՍԱՐԱ,
ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍԻ ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈ
ԻՄՈ ԱՌՔՍ.

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 35.

Ծանոթ. Առաջին տողը քիվին է և շարգոտված, երկրորդը ճակատի զարդերի արանք-
ներում, նույնպես շարգոտված. մնացածը՝ ստորին մասում է, բեկորների բաժանված:

213. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, գանվում է «Դէրի խաչ» վայրում, հենած ծառին.
ըջանակներին 4 տող.

ԱԾ		ՈՂ
ՌՄ		Ի
ԱՐԵԻ		ՏԻԿ
ՆՈՋ		

ԱՆՈ. ԱՂՂՈՐՄԻ ՍԱՐԵԻ ՏԻԿՆՈՋ:

Հրատ. Հ. Օրբելի, նշվ. ժող., էջ 34.

ԱՅԺՄ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ԶՈՒՆՆՑՈՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

214. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ վրա.

Ջալալ մեծ իբխան կասաբեղով ղանդարձ ծնողին շինեաց գայս հոյակապ և
վիմարդեան եկեղեցի ի բուխն հայոց :Ոկէ: և աւարեաց :ՈՁէ: ին գոսէորեալ
ամենազան ձևոք յօժարութեամբ կամաց իւրոյ Ջալալ Դօլայ և ամուսինն իւր
Սամբան:

Ծանոթ. Այս արձանագրութիւնը կրող տապանաքարն ալժմ գոյութիւն չունի, այն չի
հիշատակում Ջալալանից բացի որեւէ այլ հետազոտող: Այն տապանաքարը (№174), որը
նշում է Ջալալանցը, գտնվում է զավթի մեջ, տաճարի մուտքի առաջ, բոլորովին այլ բո-
վանդակութիւն ունի: Տապանաքարի համար միանգամայն անսովոր բովանդակութիւն ունի
արձանագրութիւնը, որի պատճառով համարում ենք կասկածելի:

Հրատ. Ջալալեանց, I 182.

215. ՏԱՃԱՐԻ հարավային պառին, արտաքուստ.

Կաման Այ. ես Աթաբէգ, որդի Սմբատայ վերին հողն իմ հայրենիք էր, իմ
արտով տուի ի սուրբ ուխտս Գանձասարայ. ի փրկութիւն հոգոյ իմոյ. ով հողն
հանէ դասի յԱստուծոյ. քվ. :ՈԲ: (1153):

Ծանոթ. Այս արձանագրութիւնը ևս տեղում չկա և Ջալալանից բացի ոչ ոք չի նշում:
Համարում ենք նույնպես կասկածելի, նախ՝ որ նշված մասում նորոգումների հետքեր
չկան, ապա՝ թվականը միանգամայն անհարկ է եկեղեցու շինութիւնը, 63 տարով առաջ է
ներանցի: «Իմ արտով տուի», հավանաբար «Իմ սրտով տուի» պետք է լիներ (խմբ.):

Հրատ. Ջալալեանց, I, 189.

6. ՎԱՆՔ ԳՅՈՒՂ.—ԳԱՆՁԱՍԱՐ ԵՎ ԳԱՐԲԱՍՆԵՐ

Այս գլուղը գտնվում է Գանձասարի վանքի ստորոտում, խաչեն գետի ձախ ափին:
Հնում եղել է վանքի մոտ և սպասարկել նրան: Հետագայում գլուղն ավելի աճելով, տարած-
վել է դեպի ներքև: Այն կոչվել է Գանձասարի կամ վանքի գլուղ և ապա կրճատ՝ Վանք:
Վերջին դարերում մեծիքանիստ էր, ուր նստում էին Հասան-Ջալալի շառավիղներ՝ Ջալալան-
ները: Գլուղում արձանագրութիւնն ունեցող միայն մի խաչքար գտանք՝ 1229 թվականով
(№ 216):

Մինչև վերջին դարերը գլուղը պատկանել է վանքին, իսկ գլուղացիները եղել են վանքի
ճորտերը: